

GAP TEYAP

"GAP için El Ele"

SÖYLEŞİ - GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı – Sadrettin KARAHOCAGİL

ÇİLEKLİ KÖYÜN HİKÂYESİ

SÖYLEŞİ - GTH Bakanlığı Eğitim, Yayın ve Yayınlar Daire Başkanı - Halil İbrahim GÜL

PAMUK

UMUDU SIKIP SUYUNU ÇIKARTMAK

Temmuz 2015

Sayı: 1 Üç ayda bir yayınlanır.

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ
BASKANLIĐI

— GAP —
TEYAP
TARIMSAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ

GAP TEYAP

TARIMSAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ

GAP BKİ Adına Sahibi
Sadrettin Karahocagil

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Nusret Mutlu

Editörler
Celal KAYA – GAP İdaresi
İsmail Uğur GÜMÜŞ – GAP İdaresi
Ayla YENİKALE – GAP TEYAP

Yayın Kurulu
Dr. Nusret MUTLU – GAP İdaresi
Hasan KILIÇ – GAP İdaresi
Fatih BOZGEYİK – GAP İdaresi
Pınar TOPÇU – Kalkınma Bakanlığı
Funda YILMAZ – Kalkınma Bakanlığı
Demet Halidi – GAP İdaresi
Celal KAYA – GAP İdaresi
Reşat KÜÇÜK – GAP İdaresi
M. Agah PARMAKSIZ – GAP İdaresi
Zevaidin ÖZCAN – GAP TEYAP
İbrahim ŞAHİN – GAP TEYAP
Akif YENİKALE – GAP TEYAP
İbrahim Hakkı GÜRBÜZ – GAP TEYAP
Kerem AKDOĞAN – GAP TEYAP
Ayla YENİKALE – GAP TEYAP

Danışma Kurulu
Sadrettin Karahocagil – GAP İdaresi
Mehmet Açıkgöz – GAP İdaresi
Muhammed Adak – GAP İdaresi
Dr. Taylan KIYMAZ – Kalkınma Bakanlığı
Prof. Dr. Orhan ÖZÇATALBAŞ – Akdeniz Üni.
Zevaidin ÖZCAN – GAP TEYAP
İbrahim Hakkı GÜRBÜZ – GAP TEYAP
Teknik Koordinasyon
Ömer ÖZMEN – GAP İdaresi

Adres: Doğukent Mah.1155 Sokak 104. Cadde No 2
Karaköprü/Şanlıurfa
Telefon: 0 414 347 08 20

İletişim: ayenikale@gapteyap.org
T: +904143479759 dahili 3315
Fotoğraflar: GAP TEYAP Arşivi

Grafik Tasarım
İnnovia Medya
(0 344 221 11 70)

Basım Yeri
Senk Ajans Reklam Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sanayi Mah. Sultan Selim Cad. Aybike Sk. No:22/-3
Kağıthane - İstanbul / Tel: 0 212 264 38 77

GAP TEYAP Dergisi, T.C.Kalkınma Bakanlığı GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülen GAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi kapsamında üç ayda bir yayınlanmaktadır. Yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

Yerel Süreli Yayın.
ISSN:2149-6315
www.gap.gov.tr - www.gapteyap.org

BAŞLARKEN

Bir eğitim-yayım projesi olan GAP TEYAP, GAP Bölge Kalkınma İdaresi koordinasyonunda tüm ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği halinde Nisan 2011' den beri fiilen uygulanmaktadır.

Proje en başta bölgesel ve ulusal çapta çok geniş kitlelere tanıtılmış ve ülke çapında detaylarıyla konuşulur-tartışılır hale gelmiştir. Üç yıl gibi kısa bir sürede gerçekleştirilen bu gelişme oldukça önemlidir. Bu gelinen durum projeye olumlu etkiler olarak geri dönmüş, katılımcılığı artırmış, koordinasyon ve işbirliğini güçlendirmiş ve zaten prensip olarak gelişme ve yeniliklere açık olan projenin dönem içerisinde daha sağlıklı mecralara yönelmesine sebep olmuştur.

Projenin tarımsal eğitim yayım hizmetleri sunan kurum ve kuruluşların kapasitelerinin geliştirilmesine katkı sağlanması bölümünde, teknik eleman eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar sadece teknik konularda eğitilmemiş bu kişilerin büyük bir kesimi aynı zamanda yayım, iletişim, proje hazırlama ve ekonomik değerlendirme konularında da eğitilerek kapasitelerinin gelişmesine katkıda bulunulmuştur.

Çiftçi ve teknik eleman eğitimlerinde konular ihtiyaçlara ve önceliklere göre belirlenmiş, böylelikle tarımın gelişiminde ortak paydada olması gereken çiftçi ve teknik eleman bağının aynı hedeflere yönelik olarak verilmesi amaçlanmıştır.

GAP TEYAP projesi kapsamında hazırlanmış olan GAP Bölgesi Tarımsal Eğitim Yayım fizibilite raporuna göre; bölgede 3,14 milyon ha tarım arazisi ve 264.356 çiftçi bulunmaktadır. Kurum ve kuruluşlarımızda doğrudan

eğitim yayım hizmeti ile ilgili 251 yayım elemanı bulunmakta olup ortalama 1 yayım elemanı 1.000'in üzerinde çiftçi ve 125.000 dekar alana hizmet vermek durumundadır. Sulama alanlarının artması, miras, arazi satışı vb. durumlarla çiftçi sayısının sürekli artması, tarımın sürekli gelişimi, nüfus artışı ile gıda ihtiyaçlarının artması ve küreselleşen dünyada rekabet ortamının oluşması tarımsal konuları çeşitlendirmekte ve eğitim yayımın önemini sürekli artırmaktadır. Böyle bir durumda ve ortamda oluşan her türlü ihtiyaca kamu tarafından hizmet götürmek maalesef hiçbir zaman mümkün ve yeterli olmayacaktır.

Bu nedenlerle; GAP TEYAP kapsamında, 2011-2013 yılları arasında yapılan çalışmaların sonucunda, eğitim yayım ihtiyaçlarını karşılamanın yolu, doğru enstrümanları doğru uygulamalar ile hayata geçirerek bu tür hizmetlerin çiftçi örgütleri tarafından verilmesinin sağlanması için çiftçi örgütlerinin idari, teknik ve mali açıdan geliştirip güçlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya konmuştur. Bu amaçla Ocak 2014'ten bu yana GAP TEYAP kapsamında tüm paydaşlarla birlikte hazırlanan Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım Modeli uygulamaya geçirilmiştir.

Bölgenin sosyo-kültürel yapısı, çiftçi profili ve çiftçi örgütlerinin mevcut yapısı dikkate alındığında kolayca böyle bir sistemin işlemeyeceği kanısına varılabileceği gibi kamu tarafından belirli bir süre stratejik bir yaklaşımla destek sağlanarak yoğun bir farkındalık kampanyası uygulanarak uzun vadede böyle bir yapı oluşturulabilecektir.

Bu noktada; başta GAP TEYAP Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım

Modeli uygulama felsefesinin tüm taraflara iletilmesini, tarımsal konularda yeni teknik ve teknolojilerin tanıtılmasını sağlamak, başta tarımsal örgütlenme olmak üzere Dünya'dan, Türkiye'den ve Bölgemizden her türlü tarımsal gelişmeleri paylaşmak ve ayrıca sesimizi ve çiftçilerimizin sesini duyurmak amacıyla GAP İdaresi olarak bu dergiyi hazırladık.

Bizler dergimizle, tarımsal eğitimin ve onun yaygınlaştırılmasının oluşturduğu davranış değişikliklerinin artılarını ama hep artılarını anlatmaya çalışacağız. Eğitim-yayım insanın yaşam standardını, bakış açısını genişleten en önemli soyut kavramdır. Bu ilk sayımızda ve bundan sonraki sayılarımızda tarımsal eğitim anlamında insana yaptığımız yatırımları sizlerle paylaşacağız. Eğitim-yayım gönüllülük işidir, gönül olan herkesle eğitime varız...

Bugünden itibaren dergimiz ile de çiftçi ve çiftçi örgütlerimizin yanında olarak daha geniş kitlelere ulaşma gayretinde olacağımızı belirterek, dergimizin ilk sayısının başta bölgemiz tarımının gelişimine ve ülkemiz ekonomisinin kalkınmasına katkı sağlamasını temenni ederiz.

Bu derginin çıkmasında emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler...

**Editör Kurulu Adına
Celal KAYA**

GAP

TEYAP

TARIMSAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ

SUNUŞ

Hükümetimiz GAP Bölgesi'nde; istihdamın artırılması, yüksek katma değerli üretim biçimlerinin yaygınlaştırılması, üretimde çeşitliliğin sağlanması, ulusal ve uluslararası pazarlara entegrasyon sürecinin kolaylaştırılması, bölge ürün ve hizmetleri için olumlu bir marka imajının oluşturulması ve Bölge'nin potansiyelleri doğrultusunda özellikle tarımsal sanayinin ve turizmin geliştirilmesinin desteklenmesi konularına özel bir önem vermektedir. Bu anlayışla, özellikle son on yıllık dönemde, bölgesel kalkınmayı sağlamak üzere önemli yapısal dönüşümler gerçekleştirilmiş, hükümetimiz tarafından Bölge'de özel program ve projeler uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 2008 yılında ilki hazırlanan 'Güneydoğu Anadolu Projesi Eylem Planı', söz konusu yeni program ve projelere rehberlik edecek önemli bir çerçeve oluşturmuş, bu sayede Bölge yeni bir ivme ve heyecan yakalamıştır. Belirtilen odaklanmış politikaların somut çıktıklarına verilecek en iyi örneklerden biri; son on yılda GAP Bölgesi'nde ihracatın 13 kat artarak 8.9 Milyar Dolara ulaşması ve Türkiye geneline kıyasla Bölge'nin daha fazla ihracat artışını yakalamasıdır. Benzer durum istihdam verileri açısından da oldukça heyecan vericidir. Son 5 yılda Türkiye genelinde is-

tihtamdaki artış yüzde 20 iken, GAP Bölgesi'ndeki artış yüzde 33 seviyelerinde seyretmiştir. 2014-2018 yıllarını kapsayan yeni GAP Eylem Planı bu çarpıcı gelişmelerin getirdiği şevk ve rehberlik zemininde hazırlanmış olup, gelecek 5 yıl GAP bölgesi kalkınma verileri açısından rekor seviyede iyileşmelerin sağlanabileceği bir dönem olacaktır.

Bu sürece en büyük katkıyı yapacak sektörlerin başında da şüphesiz tarım sektörü gelmektedir. Özellikle sulamaya açılan alanların artmasıyla, ürün deseni çeşitlenmekte ve tarımsal girdi (su, gübre, ilaç, tohum, mekanizasyon vb.) kullanımı her geçen gün artmaktadır. Bölgede tarımın ekonomik ve sürdürülebilir olarak değerlendirilmesi için, sulu tarım ve sulu tarım teknolojileri konusunda tarımsal eğitim yayım çalışmalarının şekilde uygulanmasına gerek vardır. Bu çerçevede, 2011 yılında GAP İdaresi Başkanlığı koordinasyonunda "Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi (TEYAP)" ilgili paydaşlar ile uygulamaya konmuştur. Proje ile, GAP Bölgesi'nde sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliğinin ve bu konuda hizmet veren başta çiftçi örgütleri olmak üzere kurum ve kuruluşların kapasitelerinin artırıl-

masına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Proje kapsamında gerek çiftçiler gerek ise teknik personele yönelik teorik ve uygulamalı eğitimler, yurt içi ve yurt dışında yer alan başarılı çalışmaların yerinde ziyareti, faydalı yazılı ve görsel dokümanların hazırlanması vb. birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir.

Projenin en önemli çıktılarından birisi de, bölgeye uygun kendi kendine yardım prensibi ile çalışan, sürdürülebilir tarımsal yayım ve danışmanlık modelinin belirlenmesidir. Bu amaçla tüm ilgili kurum ve kuruluşların katkıları alınarak yapılan çalışmalar sonucunda Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım Modeli" geliştirilerek uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda, bilinçlendirme, yaygınlaştırma, farkındalık artırma ve bilgi paylaşımı amaçlarıyla hazırlanan GAP TEYAP dergisinin, 2023 yılında ulaşmak istediğimiz hedeflere önemli katkı sağlayacağını umut etmekteyim. Bu vesileyle dergimizin bölgemize ve ülkemize hayırlı olmasını diler, başta GAP Kalkınma İdaresi Başkanlığı olmak üzere, emeği geçenleri tebrik ederim.

Cevdet Yılmaz
T.C. Kalkınma Bakanı

Başlarken	5
Sunuş	6-7
İçindekiler	8-9
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı Sadrettin KARAHOCAĞIL ile Söyleşi.....	11-15
Dünya' da Tarım Yayımı ve Danışmanlığı.....	16-18
Söyleşi: Tarımda Eğitim Faaliyetlerinden Geri Dönüşler Olumlu	19-22
GAP'ta Sulama ve Tarımsal Eğitim Yayım	23-24
Küçükbaş Hayvanlarda Seksüel Senkronizasyon ve Sık Kuzulatma	25-26
Dişarbakır GAP UTAEM Hayvancılık Birim Şefliği	27

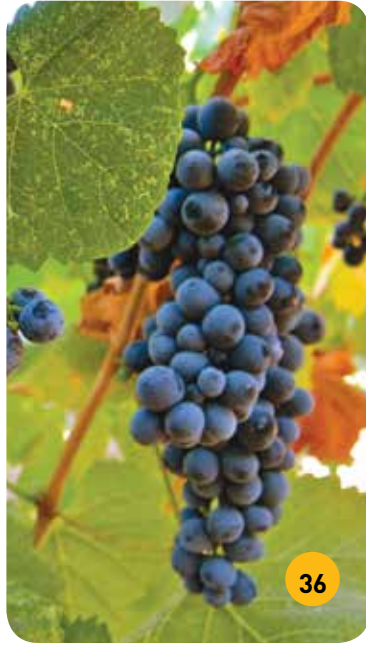
28

34

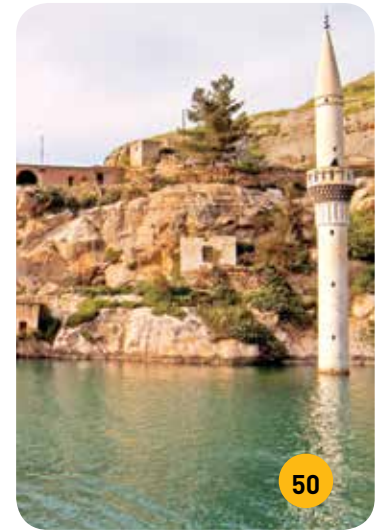
42

36

47

50

Çilekli Köyün Hikâyesi	28-31
GAP TEYAP Kapsamında Hazırlanan Sulama Eylem Planı	32-34
Modern Bağcılıkta Telli Terbiye Sistemleri	35-36
Başarı Hikayesi	37
GAP TEYAP Faaliyetleri.....	38-41
Pamuk	42-45
Çocuklar Suruç Ovası' na Su Geldiğinde Yaşantılarında Olabilecek Değişiklikleri Anlattı	46
Bunları Biliyor musunuz?	47-48
Peygamberler Şehri Şanlıurfa	50-51

Bilgi ve becerilerinizi artırmak için tüm desteğimizle sizinleyiz.

• SÖYLEŞİ;

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı - Sadrettin Karahocagil **BÖLGENİN CAN DAMARI GAP, HEDEFLERİNE ULAŞIYOR**

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı Sadrettin Karahocagil, GAP ile birlikte bölgede tarım gelişimi için gerekli olan danışmanlık sisteminde kapsamlı bir gelişim yaşandığını söyledi. Bu gelişimin sağlıklı ve sürdürülebilir olması, öncelikli olarak yayım elemanlarının üretim ve yayım teknikleri bakımından yeterli donanımına sahip olmaları gerektirdiğini kaydeden Karahocagil, "Yayımcıların bilgi düzeylerinin yükseltilmesi kendilerine özgüvenlerinin artmasına ve çiftçilerin de yayımcılara güven ve saygı duymalarına yol açacaktır." dedi.

2011 yılında uygulamaya konulan Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi'nin ardından 2013 yılı sonunda projenin en önemli çıktısı olan Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım Modeli hazırlandı. GAP'ın hedefleri ve 2014 yılının

Ocak ayından itibaren uygulanmaya başlayan proje ile ilgili olarak konuşan Karahocagil, önemli değerlendirmelerde bulundu. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)'nin Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ve maliyetli projesi olduğunu anımsatan Karahocagil, proje alanının Fırat-Dicle Havzası ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan 9 ili kapsadığını ve bu illerin alan ile nüfus büyüklüğünün Türkiye'nin yaklaşık yüzde 10'una tekabül ettiğini vurguladı. GAP'ın temel hedeflerine dikkat çeken Karahocagil, "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sahip olduğu kaynakları değerlendirerek, yöre halkının gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmek, bu Bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını gidermek, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam olanaklarını artırarak ulusal düzeyde ekonomik gelişme ve sosyal istikrar

hedeflerine katkıda bulunmaktadır." ifadelerini kullandı.

"GAP ÜLKENİN HİDROELEKTRİK ENERJİ ÜRETİMİNE KATKI SAĞLIYOR"

GAP'ın ülkenin hidroelektrik enerji üretimine katkı sağladığını belirten Karahocagil, şunları söyledi: "2014 yılı itibarıyla 13 hidroelektrik santrali tamamlanmış, GAP enerji yatırımlarında yüzde 74 oranında fiziki gerçekleşme sağlanmıştır. İşletmeye alınan bu santraller ile bölgede yılda 20,6 milyar kilovat-saat elektrik üretimi kapasitesi oluşturuldu. Hidroelektrik santrallerinin işletmeye alınışından 2014 yılı sonuna kadar 403,5 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi üretilmiş olup, üretilen bu enerjinin parasal değeri 24,2 milyar dolardır.

2014 yılında ülke genelinde üretilen 23,1 milyar kilovat-saat hidrolik enerji içinde GAP'ın payı 11,4 milyar kilovat-saat ile yüzde 49,3'tür." GAP'ta önce su depolama yapıları olan barajların inşaatına başlandığını hatırlatan Karahocagil, "2014 yılı sonu itibarıyla 19 baraj tamamlanmış, bir milyon hektar alanı sulayacak su depolama kapasitesi oluşturulmuştur. Bölge'de sulamaya açılan alan 424 bin 710 hektara ulaşmıştır. Son yıllarda, GAP Eylem Planı döneminde, suyu ovalara taşıyacak sulama ana kanallarının yapımına öncelik ve önem verilmiş, hizmete alınan ana kanal uzunluğu 970,98 kilometreye ulaşmıştır. 2015 yılında 171.088 hektar alanı sulayacak şebeke inşaatları devam etmektedir." ifadelerini kullandı.

"GAP BÖLGESİ'NİN İHRACATINDA ÖNEMLİ ARTIŞ OLDU"

Bölge genelinde 2007 yılında yüzde 16,9 olan işsizlik oranının, 2012 yılında yüzde 12,4'e gerilediğini kaydeden Karahocagil, "Ancak 2013 yılında Türkiye genelinde yaşanan işsizlik oranındaki artış bölgede de izlenmiş ve bu oran yüzde 14,5'e çıkmıştır. İşgücüne katılma oranı 2007 yılında yüzde 34, 2013 yılında yüzde 40,1 ve istihdam oranı da 2007 yılında yüzde 28,3, 2013 yılında yüzde 34,3 olarak gerçekleşmiştir." diye konuştu. GAP Bölgesi'nin ihracatında da önemli bir artış olduğunu kaydeden Karahocagil, "Bölgeden yapılan ihracat 2007 yılında 3,3 milyar dolar iken, 2014 yılı sonunda 9,2 milyar dolara ulaşmış; ülke ihracatındaki artış yüzde 47 olurken bölgeden yapılan ihracat yüzde 180 oranında artmıştır. Bölge'de, tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarında da artış olmuş ve derslik başına düşen öğrenci sayısında az da olsa iyileşme sağlanmıştır. 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ilköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye genelinde 32 iken, 2013-2014 yılı itibarıyla 3 birimlik iyileşme sağlanarak 29'a gerilemiş, GAP Bölgesi'nde ise 44 iken 5 birim iyileşerek 39'a düşmüştür. Ayrıca, öğretmen sayısındaki artış Türkiye genelinde

sağlanan artıştan daha fazla olmuştur. 2008-2013 döneminde ilköğretimde öğretmen sayısında ülke genelinde yüzde 26 iyileşme sağlanırken GAP Bölgesi'nde yüzde 36 iyileşme sağlanmıştır. Ortaöğretimde ise Türkiye'deki iyileşme yüzde 41 olarak gerçekleşirken GAP'ta yüzde 83'e ulaşmıştır." diye konuştu.

"GAP'IN 9 İLİ DE ÜNİVERSİTEYE KAVUŞTU"

GAP'ın 9 ilinin de üniversiteye kavuştuğuna dikkat çeken Karahocagil, "Son altı yılda 28 fakülte, 10 yüksek okul, 4 enstitü olmak üzere 42 yeni bölüm açılmıştır. Üniversitelerden üçünde teknopark kurulmuş, beşinin merkezi araştırma laboratuvarı tamamlanmıştır. Dicle ve Harran üniversitelerinde sürekli eğitim merkezleri kurulmuştur. Bölgede 2007 yılında 96 hastane ve toplam 9 bin 980 yatak mevcut iken, 2013 yılında hastane sayısı 122'ye, yatak sayısı 16 bin 364'e ulaşmış, aynı dönem itibarıyla on bin kişiye düşen hasta yatağı sayısı da 13,9'dan 20,2'ye yükselmiştir. 2007 yılında 2 bin 916 olan uzman hekim sayısı 2013'te 5 bin 28'e ulaşmıştır. Anne ölüm oranı 2008 yılında yüz binde 38,9 iken, 2013 yılında yüz binde 20,1'e gerilemiştir. Bebek ölüm oranı 2009 yılında binde 17,3 iken 2012 yılı sonunda binde 15,7'ye ve 2013 yılında da binde 15,5'e düşürülmüştür." değerlendirmesinde bulundu.

Karahocagil, GAP'ın sağladığı yenilikleri şu sözlerle anlattı: "Bölgenin diğer bölgelerle, limanlarla, komşu ülkelerle ve bölge içi illerle erişimini sağlayan, ekonomik ve sosyal gelişimini, ticaretini etkileyen ulaştırma altyapısı her yönüyle karayolu ağı, havayolu ve demiryolu yatırımlarıyla iyileştirilmiş ve güçlendirilmiştir. Bölgede illeri birbirine bağlayan tüm ana yollar bölünmüş yol olarak tamamlanmış, otoyol bağlantısı kurulmuş ve 8 havaalanı ile tüm illerin hava ulaşımı sağlanmıştır. GAP Bölgesi'ndeki karayolu ağı 2013 yılı sonu itibarıyla 6 bin 86 kilometre olmuştur. Otoyol ağı 291 kilometreye, bölünmüş yol ağı ise 2 bin 172 kilomet-

reye ulaşmıştır. Türkiye'nin en büyük kargo havalimanı Şanlıurfa'dadır. Batman ve Adıyaman'a yeni terminal binaları yapılmış, Şırnak Şerafettin Elçi Havaalanı 2013 yılında hizmete açılmıştır. Sanayi altyapısını geliştirmeye yönelik 7 adet organize sanayi bölgesi ve 8 adet küçük sanayi sitesi tamamlanmıştır. Böylece organize sanayi bölgesi sayısı 17'ye, küçük sanayi sitesi sayısı ise 36'ya yükselmiştir."

"1.8 MİLYON HEKTAR ALANIN SULAMAYA AÇILMASI PLANLANIYOR"

GAP Bölgesi'nde 1,8 milyon hektar alanın sulamaya açılmasının planlandığını aktaran Karahocagil, "2014 yılı sonu itibarıyla Fırat ve Dicle Havzası'nda toplam 424 bin 710 hektar alan sulamaya açılmıştır. 171 bin 88 hektar alanda halen sulama şebeke inşaatı devam etmekte olup, 1 milyon 204 bin 202 hektar alan planlama aşamasındadır. Sulama projelerinin yüzde 23,6'sı işletmededir. GAP'ın sulama projeleri tamamlandığında şimdiye kadar devlet eliyle gerçekleştirilen sulama alanına eşit bir alan daha sulu tarıma açılmış olacaktır. Böylece, projenin tamamlanmasıyla ortaya çıkacak yüksek tarım ve sanayi potansiyeli ile bölgede ekonomik hasıla 4,5 kat artacak, yaklaşık 3,8 milyon kişiye istihdam olanağı sağlanacaktır." dedi.

GAP Master Planı'nın bölgeyi 'Tarım ve Tarıma Dayalı İhracat Merkezi' haline getirmeyi hedeflediğinin altını çizen Karahocagil, şöyle konuştu: "Bölgenin zengin doğal kaynakları ile kullanım şeklinin değişmesi bölgesel kalkınma stratejisinin temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede, GAP Projesi'nin hedefi ekonomik yapıyı geliştirerek GAP Bölgesi'ndeki gelir düzeyini yükseltmek ve böylece bu bölge ve diğer bölgeler arasındaki gelir farklılığını azaltmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam olanaklarını artırmak, bölgedeki büyük kentlerin nüfus kapasitesini artırmak, bölge kaynaklarının etkin kullanımını yoluyla ekonomik büyüme, sosyal istikrar ve ihracatın teşviki gibi ulusal amaçlara katkıda bulunmaktadır."

"GAP ÜLKE EKONOMİSİNE ÖNEMLİ KATKILARDA BULUNACAK BİR PROJE"

GAP Bölge Kalkınma İdaresi olarak yürütülen çalışmalar hakkında da bilgi veren Karahocagil, şunları aktardı: "Bölge ekonomisini geliştirmeyi, bölgede yaşayan vatandaşlarımızın gelir düzeyini artırmayı hedefleyen GAP, ülke ekonomisine de önemli katkılarda bulunacak bir proje niteliğindedir. GAP iki yaklaşıma sahiptir. Bunlardan birincisi entegre planlama yaklaşımı, diğeri ise sürdürülebilir kalkınma felsefesidir. Bu iki yaklaşım birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Entegre yaklaşım, farklı sektörlerin (tarım, sanayi, eğitim, sağlık vb.) bir arada ve eşgüdüm içinde ele alınmasını içermektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişme böyle bir yaklaşımın ayrılmaz bir parçası ve sonucu olarak ortaya konmakta, tüm kalkınma gayretlerinin merkezini insan oluşturmaktadır. Bu yönüyle, GAP salt ekonomik büyüme hedefine yönelmiş bir proje olmayıp, bir toplumsal dönüşüm projesi hüviyetini kazanmaktadır. Tarımsal gelişmeye paralel olarak bireylerin gelir düzeylerinin yükseltilmesi, üretim tüketim ilişkilerinin farklılaşması sosyal ilişkilere, yaşam biçimine yansiyacak sosyal gelişme ve değişmeyi etkileyecektir. O nedenle GAP'ın sosyal boyutunun ayrı bir odakta ele alınıp sosyal politika hedeflerinin bu odakta geliştirilmesine gerek duyulmuştur. Çünkü söz konusu değişimi yönlendirmek, ortaya çıkacak boşlukları doldurmak, karşılanamayan ihtiyaçları karşılamak, yeni ekonomik ve sosyal düzene bireylerin uyumunu sağlamak, değişmeyi teşvik etmek ve hızlandırmak için mevcut durumun saptanmasına, değişme potansiyelinin ve eğilimlerin tanımlanmasına, ihtiyaç talep ve sorunların değerlendirilmesine gerek vardır. Bu doğrultuda, ekonomik kalkınma, sosyal gelişme, çevre-altyapı, çevre-kültür, kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ana baş-

lıklarında birçok model projeler yürütülmektedir."

GAP TARIMSAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ'NE DUYULAN İHTİYAÇ

GAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi'ne neden ihtiyaç duyulduğuna dair açıklamalarda bulunan Karahocagil, "GAP BKİB bölgede yapılan tarımsal araştırmalardan, yürütülen tarımsal projelerden, kurum ve kuruluşlarla yapılan koordinasyon toplantılarından ve uzun yıllardan beri edinilmiş tecrübelerden esinlenerek bölgede tarımsal eğitim yayım konusunda günümüze değin çeşitli çalışmalar yapmış, yaptırmıştır. Bunlardan bir tanesi de Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi bölümü başkanlığında Atatürk, Dicle ve Ege üniversitelerinin Tarım Ekonomisi bölümü öğretim görevlilerinin bir araya gelerek hazırlamış olduğu eğitim yayım fizibilite raporudur. Bölgenin tarımsal kaynaklarını etkin kullanmak suretiyle tarımsal gelişmeyi sağlamak ve sürdürülebilir kılmak adına 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı GAP Bölge Kalkınma İdaresi koordinasyonunda GAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi (GAP TEYAP) uygulamaya konulmuştur. Projenin amacı GAP Bölgesi'nde sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda tarımsal eğitim ve yayım

hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasına ve bu konuda hizmet veren başta çiftçi örgütleri olmak üzere kurum ve kuruluşların kapasitelerinin artırılmasına katkıda bulunmaktır." şeklinde konuştu.

Karahocagil, şöyle devam etti: "GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (GAP-BKİB) tarafından uygulamaya konulan GAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi (GAP-TEYAP)'nin bölgesel kalkınmanın sağlanmasında önemli bir bileşen olan tarım sektöründe tarımsal doğal kaynakların optimum kullanımını sağlayacak eğitim ve yayımın etkin bir şekilde verilmesini amaçlayan sürdürülebilir bir modelin ortaya konulmasını hedeflemektedir.

Köy toplantıları, tarla günleri, demonstrasyonlar, fuar katılımları, yurt içi ve yurt dışı teknik geziler gibi bin 383 faaliyet ile 11 bin 206 çiftçi ile doğrudan temas kurulmuş, tarımsal danışmanlık hizmetleri, sulama, alternatif ürün yetiştiriciliği, hayvancılık gibi muhtelif konularda eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Teknik gezi, demonstrasyon çalışmaları, eğitim, model çalışmaları gibi 293 adet faaliyet ile, 4 bin 902 teknik personele ulaşılmıştır.

Çiftçi ve teknik elemanların kapasitele-
rinin geliştirilmesi amacıyla, 3 bin 716
dekar alanda 308 adet alternatif ürün
yetiştiriciliği, 5 bin 206 dekar alanda
183 adet sulama sistemi ve 360 adet
hayvancılık bakım demonstrasyonu
kurulmuştur. Yapılan çalışmalar sonu-
cucu, projenin en önemli çıktılarında
olan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık
Modeli'nin Geliştirilmesi kapsamında
bölgede, kendi kendine yardım prensi-
bi ile çalışacak, çiftçi örgütlerine dayalı
çoğulcu ve talep yönlendirmeli bir yay-
ım modelinin sorunların çözümünde
etkin ve uygun olacağı ve bu şekilde
tarımsal gelişimin ivme kazanacağı
kanısına varılmıştır."

"MODELİN HEDEFİ TARIMSAL KAL- KINMAYI HIZLANDIRMAK"

Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Ya-
yım Modeli' nin hedef ve amaçlarına
ilişkin önemli tespitlerde bulunan Ka-
rahocagil, çalışmalar hakkında şu bil-
gileri verdi: "Modelin oluşturulması ve
geliştirilmesi sürecinde, GAP TEYAP
projesinin tüm aşamalarında olduğu

gibi ilgili tüm kurum ve kuruluşlar,
özel sektör, STK'lar ve Üniversiteler
ile etkili bir koordinasyon ve işbirliği
içerisinde çalışılmış ve tamamen katı-
lımcı bir yaklaşım uygulanmıştır. Böl-
gede, kendi kendine yardım prensibi
ile çalışacak, çiftçi örgütlerine dayalı
çoğulcu ve talep yönlendirmeli bir yay-
ım modelinin sorunların çözümünde
etkin ve uygun olacağı ve bu şekilde ta-
rımsal gelişimin ivme kazanacağı ka-
nısına varılmıştır. Modelin hedefi, GAP
Bölgesi'nde tarımsal kalkınmayı hız-
landırmaktır. Amaçları ise 3 başlıkla
açıklanabilir. Birincisi, başta sulamaya
açılmış ve açılacak alanlar olmak üze-
re çiftçilerin ihtiyaç duydukları eğitim
yayım hizmetlerinin verilmesi konu-
sunda çiftçi örgütlerinin harekete geçi-
rilmesi. İkincisi, çiftçi örgütlerinin idari
ve teknik açıdan geliştirilip güçlendiril-
erek sürdürülebilir ve etkin bir yayım
ve danışmanlık hizmeti verme işlevini
üstlenmelerini sağlamak. Üçüncüsü
ise çalışma alanlarında potansiyelleri
değerlendirmeye yönelik örgütlenme
ve grup oluşturma konularında farkın-

dalık sağlamak, tarımsal örgütlenme
konusunda model amaç ve hedeflerine
uygun yeni oluşumları teşvik etmek.
Modelin hedef kitlesi, bölgede ilk ola-
rak 6 ziraat odası ile yeni kurulacak ya
da mevcut 10 çiftçi örgütünde eğitim
yayım hizmetlerinin sunulması konu-
sunda etkinlikleri artırılacaktır. Model
kapsamına alınan çiftçi örgütlerinden
seçilecek 6 çiftçi örgütüne eğitim ya-
yım hizmetlerinin sunulması için idari,
teknik ve mali açıdan güçlendirme
çalışmaları yürütülecektir. Çalışma
alanlarının her birinde hizmet veren 3
tarım danışmanı birinci hedef grup ve
çalışma alanlarının her birinin alt böl-
gesinde yer alan sözleşmeli çiftçiler
birinci hedef grubunu oluşturmaktadır.
Sulama Eylem Planı kapsamında su-
lamaya açılacak ve açılmış olan 7 pilot
alan, teknik eleman ve çiftçiler model
kapsamına alınan çiftçi örgütlerinin
sorumluluk sahalarında yer alan diğer
yayım elemanları ve çiftçiler alt bölge-
lere göre modelin ikinci ve üçüncü he-
def grupları olarak belirlenmiştir."

"SUYUN TARLA BAŞINA GETİRİLMESİ YETMEZ"

Sulama projelerinin planlandığı şekilde işletilmesi ve öngörülen katma değeri sağlaması için, suyun tarla başına getirilmesinin yetmeyeceğine dikkat çeken Karahocagil, "Çiftçilerin, sulama tesislerinin işletme, bakım ve yönetimi; suyun etkin kullanımı; sulu tarım koşullarında yetiştirme teknikleri, tüm süreçlerde yönetim konularında kapasitesinin geliştirilmesi, paylaşma ve ortak hareket etme kabiliyetlerinin geliştirilerek örgütlenme kültürünün oluşturulması ve çiftçilerin öğrendiklerini uygulamaya geçirebilmeleri için basınçlı sulama sistemleri ve gerekli makine, alet ve ekipmanları edinebilecekleri kredi imkanlarının proje sahasına özgü oluşturulması gerekir. Sulama projeleri işletmeye açıldığı alanda ani ve büyük değişikliklere neden olur. Projelerden beklenen gelir artışının sağlanabilmesi için sulamaya açılan alanda çiftçiler başta olmak üzere tüm kurum ve kuruluşların bu ani değişimler sonucu oluşan yeni koşullara hazır

olması gerekir. Ancak bugüne kadar sulamaya açılan alanlarda yaşanan sorunlar dikkate alındığında tüm tarafların bu koşullara hazır olmadıkları ve bugüne kadar böyle bir programın uygulanmadığı söylenebilir." dedi.

Sulamada ortaya çıkacak sorunları çözmek yerine, sorunların oluşmasını önleyici önlemler üzerinde durmanın daha akılcı ve daha ekonomik bir yol olduğunu savunan Karahocagil, "Bu nedenle projenin inşası ile birlikte, çıkabilecek sorunların önüne geçmek için o alana özgü bir suya hazırlık eylem planı hazırlanarak uygulanmalıdır. Bu amaçla, sulama sonrası bu tür sorunlarla karşılaşmamak için GAP TEYAP faaliyetleri kapsamında Şubat 2013'de Mardin' de "Suya Hazırlık Çalıştayı" yapılmıştır. Bu çalıştayda, GAP bölgesinde sulamaya yeni açılmış alanlar ve önümüzdeki 3-5 yıl içerisinde açılacak alanlar içerisinde pilot bölgeler seçilerek her biri için ayrı ayrı suyun etkin kullanımı ve suya hazırlık faaliyetleri kapsamına eylem planlarının hazırlan-

ması sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak bu güne kadar işletmeye alınan sulama projelerinden beklenen verim ve gelir artışının kısa sürede sağlanamaması gerekçesi ile sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda "Suyun Etkin Kullanımı ve Suya Hazırlık Eylem Planının" 3 temel aşamada (Hazırlık, Uygulama, İzleme -Değerlendirme) yürütülmesi planlanmıştır." dedi.

TEYAP ile elde edilen bilgi ve deneyimlerin geniş kitlelere ulaşması için yapılan çalışmalar hakkında açıklama yapan Karahocagil, konuşmasını şöyle tamamladı: "İlgili paydaşlarla yaptığımız koordinasyon ve farkındalık faaliyetleri içerisinde tüm bu bilgi ve deneyimler paylaşılmaktadır. Bunlar, Merkez Danışma Kurulu (MEDAK), Bölge Danışma Kurulu (BÖDAK), Tarımsal Eğitim ve Yayım Koordinasyon Birimi (TEYKOB) ve İl Koordinasyon Birimleri (İKOB). Bunun yanı sıra web sayfamız, sosyal medya adreslerimizden ve şimdi dergimiz ile çalışmalarımız paylaşılmış ve paylaşılmaya devam etmektedir."

DÜNYA’ DA, TÜRKİYE’ DE VE GAP’ TA TARIMSAL EĞİTİM YAYIM

• Dünya’da Tarım Yayımı ve Danışmanlığı

Prof. Dr. Orhan ÖZÇATALBAŞ

İnsan kaynaklarının niteliği ve donanımı toplumsal ve ekonomik kalkınmada temel etmenlerdir. Buna göre eğitim ; insan kaynaklarını istenilen yönde geliştirerek, kalkınmanın itici gücü haline getirmenin en önemli aracı olup, fiziki sermaye yatırımlarını tamamlamakta ve onları daha üretken hale getirmektedir(1). Bu nedendir ki hangi gelişmişlik grubunda olursa olsun tüm ülkeler, sınırlı kaynaklarının bir bölümünü kır ve kent ayrımı olmaksızın insan sermayesine yatırmak durumunda kalmaktadırlar. Öyleki insan sermayesine yatırım hem bireyin kendisine, hem de yaşadığı topluma fayda sağlamaktadır. Buna göre örgün eğitim ile; orta ve uzun vadede değişim amaçlanırken, yayım gibi yaygın eğitim etkinlikleriyle özellikle mevcut duruma müdahale şansı bulunmaktadır. “Yayım” bu anlamda bir yaygın eğitim etkinliği olarak birey ve toplumda istenen yönde değişim sağlamayı amaçlayan bir “Değişim Yönetimi” işi olarak ifade edilebilir.

Kırsal alana yönelik örgün eğitim kadar yaygın eğitim de önemlidir. Bu alana yönelik yaygın eğitim etkinlikleri kırsal yayım(rural extension) kapsamında ele alınmaktadır. Birey ve toplumun niteliklerini geliştirmeye yönelik olarak yürütülen yayım çalışmaları; mikro ölçekte üreticinin ve kırsal nüfusun refah düzeyinin artmasına olanak sağlamanın (pazar odaklı yayım stratejisinin küçük ve orta ölçekli çiftçi aile gelirinin artmasında yayımın etkili olduğunun(2) saptanması) yanında, genel olarak sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel kaygıları öne alarak, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasında da ya-

şamsal öneme sahip etkili bir politika aracıdır.

Son bir kaç on yıldaki küreselleşme olgusunun tüm sektörlerle birlikte tarım yayımının rolünün ve öneminin de değiştiğini belirtmek gerekmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de de yayıma biçilen rol ve yayıma yüklenen önem son yıllarda belirgin olarak farklılaşmaya başlamıştır. Pazara dayalı üretim, iyi tarım uygulamaları, arazi kullanım düzenlemeleri, iklim değişikliği ve üretici örgütlenmesi gibi konularla birlikte 6360 sayılı kanun ve ilgili düzenlemeler kırsal alanın kavramsal ve kapsam olarak yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ise yayım ve kırsal kalkınma çalışmaları bir bakıma yeniden şekillenmek durumundadır ve şekillenmektedir. Öyleki bu süreçte kırsal kalkınma çabalarına yönelik olarak; alışlagelmiş kurumlar dışında yerel yönetimler de sürece dahil olmuş ve kırsal alana yönelik yayım ve kalkınma uygulamalarının farklılaşmasına ortam hazırlanmıştır. Ancak her durumda kırsal alan kendine özgü sosyal ve ekonomik nitelikleriyle mutlaka üzerinde önemle durulması gereken yaşam alanlarıdır.

Tarım Yayımı ve Danışmanlığı

Bugünkü anlamda ilk yayım faaliyetleri 1800’lü yılların ortalarında Kuzey Amerika ve Avrupa’da başlamış, diğer ülkelerde ise özellikle 1950’lerden sonra yayılmaya başlamıştır. 1910 yılından önce dünyada yalnızca 14 kadar tarımsal yayım faaliyeti gösteren birim varken, 1990’lardan itibaren 200’lere ulaşmıştır.

Dünyada ki mevcut yayım kuruluşlarının hangi sistemi esas aldıklarına bakıldığında; bunların yaklaşık %86'sının devlete bağlı olduğu, bunu %7 ile üretici ve %5 ile özel kuruluşların takip ettiği görülmektedir(3).

Yine nicel veriler itibariyle konu ele alındığında Dünya genelinde 2009 ve 2012 yılları arasında 1 milyonun üzerinde yayım elemanı bulunmaktadır. Toplam yayım elemanının %58'i Çin, %8'i Hindistan, %5'i Endonezya, %4'ü Etiyopya'dadır. Veri elde edilen 83 ülkedeki toplam yayım elemanlarının %75'i sıralanan dört ülkede bulunmaktadır (4). Bunun yanında Türkiye %1,4, Brezilya %2,2, Japonya %0,7, Polonya %0,4, Danimarka %0,3'lük yayım elemanına sahiptir. Burada yayım ve danışmanlık hizmetinin hangi organizasyon, kim veya kimler tarafından verildiği kadar; hatta bundan daha önemli olmak üzere hangi anlayışla ve hangi yayım yaklaşımının benimsendiği konusu üzerinde de dikkatle durmak gerektiği açıktır.

Dünya ülkelerinde kırsal alana yönelik yayım faaliyetlerinin farklı yapıya sahip kuruluşlar tarafından yürütülmekte olduğu görülmektedir. Buna göre tarım yayımı çalışmaları yüksek oranda kamu tarafından ve özellikle tarım bakanlıklarına bağlı olarak yürütülmektedir. Bunun yanında yayım hizmetinin özellikle "tarım danışmanlığı" başlığı altında devlete bağlı olmayan kuruluşlardan olan üretici organizasyonları, özel danışmanlık birimleri ve diğer kuruluşlar tarafından da yaygın olarak verildiği görülmektedir(3)(5). Farklı bir sistem olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde yayım hizmetleri federal ve yerel hükümetler ile üniversite işbirliğinde(Land Grant/Ziraat fakülteleriyle) oluşturulan Kooperatif Yayım Servisi tarafından sunulmaktadır. Dolayısıyla ABD'de ziraat fakültelerinin temel aktör olduğu bir yapı kurulmuştur.

Avrupa'da ise farklı yayım sistemlerinin uygulandığını görmek mümkündür. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde üretici örgütleri yani ziraat odaları, üretici birlikleri, kooperatifler üreticilere yönelik yayım hizmetinin sunulmasında çok önemli rol

ve işlevlere sahiptir. Ayrıca özel tarımsal danışmanlık birimlerinin de önemli rol aldığı görülmektedir. Yine Avusturya, Almanya, Macaristan, Estonya, Polonya, Belçika, Portekiz gibi ülkelerde üretici örgütleri ve özel kuruluşlar yanında tarım bakanlıkları tarafından verilen kamu yayımını da görmek mümkündür. Dolayısıyla Avrupa'da kamunun yayım hizmetleri sunumundaki rolü azalsa da bu rol bazen de işlev değiştirerek devam etmektedir.

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerde zamanla yapılan değişiklikler yayımda kamunun yanında çiftçi örgütleri ve özel danışmanlık şirketlerinin önemli rol almasına yol açmıştır. Bugün Avrupa Birliği 28 ülkenin üye olduğu büyük bir organizasyon özelliğindedir. Bu ülkelerde daha öncede değinildiği gibi farklı yayım sistemlerini görmek mümkündür(6). Bu kapsamda AB üyesi ülkelerde "Bakanlık/Kamu yayım birimleri, Bakanlığa bağlı özerk yapıya sahip danışmanlık şirketleri, Ziraat Odaları, Diğer üretici örgütleri, Tarımsal Danışmanlık Şirketleri ve Serbest Tarım Danışmanları" yayımda rol almaktadır. Örneğin Almanya'daki tarımsal yayım organizasyonu her eyalette farklı şekilde yapılandırılmıştır. Eyaletler tarım politikalarını, federal hükümetin genel politikasına uygun olarak ve AB tüzüklerini de esas alarak belirlemektedirler. Buna göre Almanya'da yalnızca tek bir yayım sistemi olmayıp, farklı sistemler bulunmaktadır(7) (8). Genel olarak ülkede tarım bakanlığı, ziraat odası ve özel yayım kuruluşları(danışmanlık) olmak üzere üç farklı organizasyon bulunmaktadır(9)(10). Üretici birlikleri 4 eyalette, tarımsal danışmanlık şirketleri 6 eyalette ve tarım bakanlığı ise yine 6 eyalette yayımda etkin rol almaktadır(11). Hatta bir eyalette birden fazla yayım sisteminin de yer aldığı görülmektedir.

Tüm dünyada ortaya çıkan gelişmeler ülkemize de farklı şekillerde yansımıştır. Türkiye'de tarım yayımı ve hizmetlerinin genel olarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın sorumluluğunda yürütülmektedir ve bakanlığın tarım sektörüne yönelik yayım çalışmalarındaki yürütücü ve düzenleyici rolü devam etmektedir.

2006 yılı Türkiye’de tarım yayımı ve danışmanlığı bakımından bir bakıma milattir. Yönetmelik ile gelişmiş ülkelerde de olduğu gibi bakanlık dışında özel sektöre ve üretici örgütlerine dayalı danışmanlık sisteminin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla kamu dışındaki diğer hizmet sunuculara devlet destekleri verilmeye başlamıştır. Yönetmelik bir bakıma ulusal düzeyde yayımın kamu dışında özel ve sivil toplum kuruluşlarınca da yayım hizmeti sunulmasının kapısını açmış ve yayımın özelleştirilmesi sürecini başlatmış ve “talep yönlendirmeli çoğulcu bir anlayışın” uygulamaya geçmesine ortam hazırlamıştır. Yönetmelikte tarımsal danışmanlık ve yayım hizmetlerini sunacak kişi ve kuruluşlar; bünyelerinde danışman istihdam eden üretici örgütleri ve danışmanlık şirketleri olarak sıralanmıştır. Görüldüğü gibi yönetmelikte Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de olduğu gibi özel sektör, ziraat odaları ve diğer üretici kuruluşlarının yayım ve danışmanlık hizmetlerinin sunulmasında etkin rol almalarına yönelik hedefler yer almaktadır(12). Yönetmelikle sisteme yayım hizmeti sunacak yeni aktörler dahil edilerek çiftçilerin enformasyon kaynakları artırılmış ve yönetmelik çoğulcu bir yayım sisteminin oluşturulmasına ortam hazırlamıştır (13). Yine de mevcut durumda henüz ülke düzeyinde özel yayım ve üretici örgütlerine dayalı yayım sisteminin bakanlığa dayalı yayım sisteminin alternatifi olduğunu söylemek mümkün değildir. Entansif tarımın egemen olduğu ve önemli ölçüde örtü altı üretim, meyve ve hayvan yetiştiriciliği gibi üretim kollarının geliştiği Akdeniz, Ege, Güneydoğu ve Marmara gibi önemli tarım bölgelerinde kamu dışı yayım dikkate değer gelişmeler göstermiştir(14). Bu gelişmenin orta vadede daha fazla yaygınlaşması beklenmektedir.

Değerlendirme

Dünya genelinde küresel ve yerel ölçekte ortaya çıkan değişimler ve

özellikle Avrupa ülkelerindeki gelişmeler pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de tarım yayımı ve danışmanlığı uygulamalarını etkilemiştir. Değişimi zorlayan ve değişimi gerekli kılan somut nedenler arasında yayımda talep yönlendirmeli çoğulcu anlayışın ve pazar odaklı yayım stratejisinin özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde çiftçi aile gelirini artırmadaki etkisinin varlığı olmuştur. Buna göre genel olarak Kamu’nun yayımdaki hizmet sunucu ve yürütücü olarak etkisinin azaldığı ve esasen kamunun rolünün işlev değiştirerek devam ettiği görülmektedir.

Bu değerlendirmeler ışığında; Türkiye’de tarım yayımında kamunun rol ve işlevlerinde değişimin kaçınılmaz olduğu açıktır. Bu kapsamda yayımda özel girişimin ve üretici örgütlerinin geliştirilmesi yönünde yapılmakta olan çalışmaların çok önemli olduğu ve çoğulcu yayım sisteminin sağladığı avantajların ortaya çıkmasını sağlayacak ortamın hazırlanmasına dönük uygulamalara öncelik verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Bu amaçla söz konusu anlayışın geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik olarak, uygun politika kararlarının alınması ve kararlılıkla uygulanması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- (1)Psacharopoulos,G., M.Woodhall, 1985, Education for Development. The World Bank. (Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı, Eğitim Ekonomisi Seçilmiş Yazılar. Çeviri:Y.Kavak ve B.Burgaz. Pegem yayın no: 14 Ankara 1994, ISBN:975-7251-06-2. s(39-46)).
- (2) Swanson, B.E., 2006. The Changing Role of Agricultural Extension in a Global Economy, Journal of International Agricultural and Extension Education DOI: 10.5191/jiaee.2006.13301.
- (3) Swanson, B.E, B.J. Farner, R. Bahal. (1990) The Current Status of Agricultural Extension Worldwide. Global Consultation on Agricultural Extension 4-8 Aralık 1989. Rome-Italy.
- (4)Swanson, B.E., K. Davis, 2014. Status of Agricultural Extension and Rural Advisory Services Worldwide. Global Fo-

rum for Rural Advisory Services(GFRAS), Switzerland.

(5) Swanson, B.E., 2013. Status of Agricultural Extension and Rural Advisory Services Worldwide. 21st ESEE, Extension Education Worldwide: Editor O.Özçatalbaş, 2-6 Sept 2013,Antalya,Turkey.

(6) Özçatalbaş, O. (2009) Türkiye ve AB’de Tarımsal Yayım Sitem Ve Yaklaşımlarına Bakış, AB ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Çok Yönlü Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Bildiri Kitabı, 5-8 Kasım 2009, Antalya.

(7) Currle, J., Schütz, P.(2000) Privatizing agricultural extension services in two new German federal states: necessary conditions emerging from experience, Human Resources in Agricultural and Rural Development (FAO) , p. 130-140.

(8) Özçatalbaş, O.(2000) The Role of Agriculture Chambers in Agricultural Extension: A Sample of Hanover Region, Germany, Akdeniz Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 13/2, Antalya.

(9) Salasan, C.(2003) Problem Solving Group-Agricultural Extension Method, PhD. Thesis, Banat’s University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Timisoara, Faculty of Agricultural Management, Timisoara.

(10) Özçatalbaş, O.(2007) The Evaluation of Horticultural Extension in Hanover Region of Germany, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2007, 20(1),137-142.

(11) Currle, J., Hoffman, V.(2004) Germany: Semi-privatized Extension Circles in the State of Baden-Württemberg, World Bank, Agriculture and Rural Development Discussion Paper 10 Extension Reform for Rural Development, Washington, USA.

(12) Özçatalbaş, O., D. Bostan Budak, İ.Boz, B.Karaturhan , 2010. Türkiye’de Tarım Danışmanlığı Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Önlemler, TMMOB. Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi 2010, Ankara

(13) Çukur, T. Ve Karaturhan, B., 2010, Çoğulcu Tarımsal Yayım Sistemi ve Türkiye Açısından

Değerlendirilmesi,, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı:48(2).

(14) Özçatalbaş, O., B.Karaturhan, 2015. Tarım Danışmanlığı Uygulamaları ve Arayışlar , TMMOB. Ziraat Mühendisliği 8.Teknik Kongresi 2015, Ankara

• SÖYLEŞİ;

GTH Bakanlığı Eğitim, Yayın ve Yayınlar Daire Başkanı

Halil İbrahim GÜL

TARIMDA EĞİTİM FAALİYETLERİNDEN GERİ DÖNÜŞLER OLUMLU

Gül, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından tarımsal eğitim yayım hizmetlerinin gelişimiyle ilgili değerlendirmelerde bulundu. 1984 öncesi yıllarda bakanlık merkezinde Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü (ZİGEM)'nin il, ilçe ve kısmen köy düzeyindeki birimleriyle uzun yıllar ülkemizin tarım politikalarına yararlı hizmetler verdiğini ifade eden Gül, "ZİGEM tarafından çiftçilerimize örnek olması açısından deneme ve üretim istasyonları kurulmuş, tohum temizleme faaliyetlerinde bulunulmuş, gübreyi, tarımsal alet ve makinaları çiftçiye tanıtmış ve bunların kullanımlarının yaygınlaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Belirtilen dönemde ZİGEM yaptığı eğitim ve yayım çalışmaları ile gübre, kaliteli tohum, ilaç vs. gibi yoğun

girdi kullanımının çiftçilerce benimsenmesi ve ürün bazında üretimi geliştirme projeleri ile önemli çalışmalar yapmıştır." diye konuştu.

1984 yılında Dünya Bankası ve IFAD desteği ile 16 ilde eğitim ve ziyaret sistemini yerleştirmek üzere pilot bazda Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP) ile kaliteli insan gücü, ulaşım aracı, ekipman desteği sağlamak, yayımcıyı mobilize etmek suretiyle çiftçiye yaklaştırmak, araştırma, yayım, çiftçi bağlarını güçlendirmek üzere harekete geçildiğini kaydeden Gül, "Aynı tarihlerde bakanlığın yeniden yapılanması gerçekleşmiştir" dedi. Yeniden yapılanma ile oluşturulan Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü bünyesinde üç şubeden

oluşan bir Yayım Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bakanlığın eğitim ve yayım hizmetlerini yürütme görevi bu Başkanlığa verilmiş olup, bu görevi yürütebilmek işi illerde Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüğü'ne verilmiştir. Günümüzde eğitim yayım hizmetleri, 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkındaki 'Kanun Hükmünde Kararname' ile yürütülmektedir. Söz konusu KHK ile çiftçi eğitimi, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerini yürütme görevi yeni kurulan Eğitim, Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığına verilmiştir. Taşrada ise tüm şube müdürlüklerimiz kendi faaliyet alanına giren konularda çiftçi eğitimi ve yayım faaliyetlerini gerçekleştirmektedir." şeklinde konuştu.

“ÇİFTÇİNİN VERİLECEK DESTEKLE İLGİLİ EĞİTİM ALMASI ÇOK ÖNEMLİ”

Bakanlığın tarımsal eğitim-yayım hizmetleri ile ilgili mevcut ve gelecek planlarına ilişkin de konuşan Gül, “Bilindiği gibi bakanlığımızın il, ilçe müdürlükleri ve Tar-Gel personeli vasıtasıyla yürüttüğü tarımsal eğitim ve yayım hizmetleri, her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir. Bakanlığımız benimsediği katılımcı yaklaşıma uygun bir şekilde davranarak sorunların çözümüne yönelik olarak ve belirlenecek bir amaca ulaşmak üzere eğitim ve yayım yapılmasını istemektedir. Burada son yıllardaki yaklaşım tarzımızın üretici örgütlerinin merkez birlikleri ve özel kuruluşlarla imzalanan eğitim alanında işbirliği protokolleri sayesinde önemli eğitim faaliyetleri gerçekleştirdiğimizi söylemeliyim. Gençlere yönelik 'Tarımsal Nüfus Gençleşiyor' ve 'Sürü Yönetimi Elemanı Benim Projeleri'ne İŞKUR'dan sağlanan destekler sayesinde sadece 2013-2014 yıllarında 15 bin civarında kişinin eğitime katıldığını söyleyebilirim.” açıklamasında bulundu. Gül, şöyle devam etti: “Diğer taraftan önemli gördüğümüz ve gerçekleştirmeye çalıştığımız bir husus şu. Bakanlığımızın tarımsal desteklerinden yararlanacak çiftçilerin alacağı destekle ilgili konularda eğitim almasına yönelik çabalarımızın en önemli hedeflerimizden ve gelecekle ilgili planlarımızdan biri. Doğal olarak bu durum üretici örgütlerinin üst birimleri ile işbirliği yapmamızı, herkesin taşın altına elini sokması anlamına gelmektedir. Bunu gerçekleştirmek için başkanlığımız çok çeşitli kurumlarla eğitim alanında işbirliği protokolleri imzalamış ve çalışmalara başlamıştır. Türkiye Tarımsal Süt Üreticileri Merkez Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu gibi kurum ve kuruluşlarla imzalanan protokolleri örnek olarak gösterebiliriz.”

“TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK SİSTEMİNİN GÜÇLÜ BİR ALT YAPISI OLUŞTU”

Bakanlığın tarımsal yayım ve danışmanlık faaliyetleri ile ilgili sağladığı destek ve teşviklerle hizmetlerin özelleştirilmesi yönünde attığı adımlara değinen Gül, şöyle konuştu: “Bakanlığımızca çoğulcu tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi oluşturmak, tarımda yaşanan hızlı gelişme ve değişmelere paralel olarak çiftçilerimizin bilgi ihtiyacını karşılamak ve tarladan sofraya güvenilir gıda arzını sağlamak için sertifikalı tarım danışmanlığı uygulaması 2006 yılında başlatılmıştır ve bugün tüm ülkemiz çapında tarımsal danışmanlık hizmeti vermek üzere yetkilendirilmiş kişi ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bu sistemde kamunun dışında yeni hizmet sunucularının yer alması, etkin rol oynaması, çiftçi eğitimi ve tarımsal yayım hizmetlerinin etkinleştirilmesi ve nihai olarak tarımsal üretimde verim ve kalite artışının oluşması, böylece kırsal kalkınmanın gerçekleşerek kırsal alanda refah düzeyinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik, 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 9'uncu maddesine dayanılarak hazırlanmış ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik kapsamında çıkarılan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Sınavı Uygulama Esasları kapsamında kamu dışında 12 bin 10 kişiye tarım danışmanı, kamuda 3 bin 263 kişiye ise tarım yayımcısı sertifikası verilmiştir. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetleri Uygulama Esasları ile de tarımsal danışmanlık yetkisi verilen, serbest tarım danışmanı, ziraat odası, üretici birlikleri, şirketler, tarımsal dernek ve vakıfların yetkilendirme şartları ile çalışma hususları düzenlenmiştir. Yetkilendirmenin başladığı 2007 yılından itibaren bu güne kadar 370 üretici örgütüne, 196 ziraat odasına, 14 derneğe, 217 şirkete, 500 serbest tarım danışmanına tarımsal danışmanlık yetkisi verilmiştir.” Bu veriler ışığında, tarımsal

yayım ve danışmanlık sisteminin güçlü bir alt yapısının oluştuğunu kaydeden Gül, “Birçok ilden tarımsal danışmanlık hizmeti sunan üretici örgütleri, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile hizmet sunucuları çeşitlendirilmiştir. Tarımsal eğitim vizyonuna sahip tarım danışmanı ile üretici ilişkisi geliştirilmiştir. Üretici örgütlerinin kurumsal kimliği güçlendirilmiş ve istihdam imkanı sağlanmıştır.” değerlendirmesinde bulundu.

“TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK SİSTEMİNİN VERİMLİ BİR YAPIYA KAVUŞMASI AMAÇLANIYOR”

Bakanlığın uzun vadede tarımsal yayım ve danışmanlıkla ilgili rolüne de değinen Gül, şunları söyledi: “Tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin çoğulcu, etkin ve verimli bir yapıya kavuşması için 'Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi' uygulamanın ilk kez uygulandığı 2009 yılından bugüne kadar toplam 201 milyon 527 bin 325 TL'ye ulaşmıştır. Destekleme kapsamında tarımsal danışmanlık hizmeti alan çiftçi sayısı 2009 yılında 3 bin 145 iken 2014 yılında 140 bini geçmiştir. Artan talebe ve geçen süreye bağlı olarak tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti alan çiftçilerin katkı payı ödemesi zorunluluk haline getirilecektir. Bu uygulama sürdürülebilirlik açısından önemli olup, birçok Avrupa Birliği ülkesinde de üreticiler tarımsal danışmanlık hizmeti maliyetinin bir kısmını veya tamamını karşılamaktadır.”

HEDEFE ULAŞMAK İÇİN KOORDİNELİ ÇALIŞMA

Tarımsal yayım danışmanlık desteklerinden yararlanamayan niteliklerdeki çiftçilerin sisteme dahil edilebilmesi için yapılan çalışmalara vurgu yapan Gül, açıklamasını şöyle sürdürdü: “Tarımsal yayım ve danışmanlık desteği kapsamına alınan işletmelerin ekonomik bir büyüklüğe sahip olması, verilen tarımsal danışmanlık hizmetinde maksimum faydanın elde edilmesi için gereklidir.”

Tarımsal işletme katkı payının ödenbilmesi için tarımsal işletmenin ekonomik büyüklüğünün yeterli olması istenmektedir. Tarımsal işletme büyüklükleri tarımsal danışmanlık merkez teknik komitesinin de kararları ile belirlenmiştir. Belirlenen tarımsal işletme kriterlerinin altında olan üreticilere yine süregelen şekliyle yani kamu tarafından hizmet sunulmaya devam edilecektir.” dedi. Araştırma ve eğitim merkezlerinin eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması yönünde nasıl kullanılmalı gerektiğine ilişkin de tespitlerde bulunan Gül, “Ülkemizde hali hazırda muhtelif konularda ülkesel veya bölgesel görev yapan 49 araştırma enstitüsü ve istasyon müdürlüğü mevcut olup GAP Bölgesi illerinde 2 adet tarımsal araştırma enstitüsü ile 2 adet tarımsal araştırma istasyonu bulunmaktadır. Bakanlığımıza bağlı araştırma enstitüsü ve istasyonu müdürlüklerinin gerçekleştirdikleri çalışmalarla; çeşitli konularda birçok araştırma sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarının başta çiftçiler olmak üzere hedef kitlelerle etkin bir şekilde paylaşımı için, diğer bir ifade ile başkanlığımızca araştırma, yayım, hedef kitle arasındaki bağın güçlendirilmesi, dolayısıyla araştırma enstitü ve istasyon müdürlükleri ile eğitim merkezi müdürlüklerinin eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması yönünde birçok faaliyet planlanmakta ve yürütülmektedir. Bu bağlamda başkanlığımızca araştırma sonuçlarının bakanlık personeline ulaştırılması amacıyla oluşturulan elektronik ortamda tarımsal yenilik ve bilgi paylaşımı gerçekleştirilmektedir. Bakanlık personelinin yanı sıra, üniversitelerin tarımla ilgili fakülteleri, üretici örgütleri ve tarımsal ihracatçılarla paylaşımın sağlanabilmesi için il ve bölge grup toplantıları ile tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması yayım projeleri uygulanmaktadır. Tarımsal Yenilik ve Bilgi Sistemi adı verilen bu en-

tegre çalışma sistemine çiftçilerin mutlaka ve etkin bir şekilde katılmaları faaliyetlerin amacına ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan Bakanlığımıza bağlı 9 adet eğitim merkezinde çiftçilere yönelik çok çeşitli konularda eğitimler düzenlenmektedir. Düzenlenen bu eğitimlere çiftçilerimizin son yıllarda çok daha fazla oranda katıldıkları gözlemlenmektedir. Teorik bilginin yanında uygulama yapma imkanı bulunan ve konu çeşitliliği giderek artan bu eğitimlerin il, ilçe müdürlüklerimiz vasıtasıyla çiftçi örgütlerine duyurulmasını, çiftçilerimizin bu eğitimlere katılma taleplerinin artmasını beklediğimizi ifade etmek istiyorum.” diye konuştu.

“İHTİYAÇLARIN VE SORUNLARIN ÇİFTÇİLER TARAFINDAN İFADE EDİLMESİ ÖNEMLİ”

Türkiye’de bugüne kadar çeşitli tarımsal yayım yaklaşımları uygulandığını anımsatan Gül, “Bunlardan geleneksel yayım yöntemi olan ve 1990 yılların sonunda terk edilen ‘Teknoloji Transferi’ yukarıdan aşağıya yani araştırma enstitüsünden çiftçiye doğru olan yaklaşımdır. Bu yaklaşımlarla birlikte kırsal kalkınma programları gündeme gelmiş olup, yeni benimsenen katılımcı yaklaşımla da aşağıdan yukarı yani çiftçinin problemini çözme yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Kamuda 2000’li yıllarda benimsenen problem çözme

ve katılımcı yaklaşım; üretici örgütlerinin bu sürece etkin bir şekilde katılmalarını gerektiren, sorunun yerelde ve öncelikle sorunu yaşayan kişilerin katkı ve katılımları ile çözülebileceği üzerine inşa edilmiştir. Sözünü ettiğiniz protokolün imzalanması ve sonrasındaki çalışmalar, Bakanlığımızın görev alanına giren konulardaki eğitim ve yayım çalışmalarının GAP Tarımsal Eğitim Yayım Projesi kapsamında ikili işbirliği ile bölgedeki yayım faaliyetlerinin çiftçi örgütleri işbirliği ve katkısı ile yürütülmesi doğru bir yaklaşımdır. Bu faaliyetlerin etkin ve sürdürülebilir kılınması için bir program dahilinde, projelendirilmiş yayım faaliyetlerine dönüştürülmesi ve tüm paydaşların bu projelerdeki rollerinin bir sözleşme ile kayıt altına alınması yararlı olacaktır.

Bu konuda Başkanlığımızca yürütülen tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması yayım projeleri kapsamındaki faaliyetlerde işbirliği sağlanabilir. Konuların ise öncelikle sürdürülebilirlik, çevre, gıda güvenliği ve güvenilirliği ekseninde olması, bölgenin potansiyeli dikkate alındığında basınçlı sulama sistemleri konusundaki işbirliğinin ön planda olması gerektiği aşikardır. Unutulmaması gereken en önemli nokta ihtiyaçların ve sorunların çiftçiler tarafından ifade edilmesi, ilgili tüm kurum ve kuruluşların bu sorunların çözümüne ve ihtiyaçların karşılanmasına yönelik işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışmasıdır. Öte yandan 10’uncu Kalkınma Planı kapsamında yer almak üzere Başkanlığımız tarafından hazırlanan suyun etkin kullanımında çiftçilerin bilinçlendirilmesi politikası kapsamında yapılacak çok sayıda faaliyette; sulu tarımın ve sulamanın öneminin sürekli arttığı GAP Bölgesinde çiftçi örgütlerine yönelik olarak yapılmasını planladığımız faaliyetlerde işbirliğinin daha etkin bir şekilde yapılabileceği değerlendirilmektedir.” açıklamasını yaptı.

“TARIMSAL DANIŞMANLIK SİSTEMİNDE 370 ÜRETİCİ ÖRGÜT YETKİLENDİRİLDİ”

Çiftçi örgütlerinin tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerini etkin ve sürdürülebilir bir şekilde sunmaları konusunda idari, mali ve teknik açıdan yapılacak çalışmaları değerlendiren Gül, “Tarımsal danışmanlık sisteminde ülkemiz genelinde 370 üretici örgütü yetkilendirilmiş durumda olup, üreticilerimize sunulan danışmanlık hizmetleri yoğun bir şekilde devam etmektedir. Öte yandan GAP Bölgesindeki üretici örgütlerinin de tarımsal danışmanlık hizmeti sunma yönünde bir kararlılığı olması elzemdir. Bölgede sayısı 27 olan yetkilendirilmiş üretici örgütleri kapsamındaki; ziraat odası, tarımsal kooperatif ve birliklerinin üreticiler ile geliştirdiği sağlıklı bir ilişki tarımsal danışmanlık hizmet

sunumu için önemlidir. Yetkilendirilmemiş olan üretici örgütlerinin ise yetkili kurul kararı alması, gerekli alt yapıyı oluşturması, tarım danışmanı istihdam etmesi taleplerini İl, İlçe Müdürlüğü’ne bildirmesi gerekmektedir.” dedi.

Bölgede ve ülkede tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi için teknik elemanlara, çiftçi örgütlerine ve çiftçilere de mesaj veren Gül, açıklamasını şu şekilde tamamladı: “Kamu yayımı açısından bakacak olursak, ülkemizde benimsenen tarımsal yayım yaklaşımına uygun olarak çiftçilerimizin özellikle çiftçi örgütlerine üye olarak ve örgütlerine sahip çıkarak karşılaştıkları tarımsal sorunlara çözüm aramaları gerektiğini düşünüyorum. Birlikten kuvvet doğar sözünden hareketle, sorunların çözümü için çiftçi örgütleri vasıtasıyla il ve ilçe

müdürlüklerine, araştırma enstitülerine ve diğer tarımsal kuruluşlara iletecekleri sorunların çözümünü istemeleri, takip etmeleri ve önerilen çözümlere katkı ve katılım sağlamaları, aynı zamanda teknik personeli kendini geliştirmeye, yenilikleri takip etmeye yöneltecektir. Tarımdaki gelişmelerden, yeni teknolojilerden haberdar olmak, bilgimizi güncellemek, bu yenilikleri çiftçinin kullanmasını sağlamak zordur. Bu bilinçle ve en önemlisi de ‘İyi insan başkalarına yararlı olan insandır’ prensibinden hareketle çalışmalarımıza yön vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Bunun için de tarlada, bahçede, tarımsal işletmede çiftçinin yanında, onun sorunlarını dinleyen, çözen ona yardımcı olan teknik elemanlar; bu anlamda teknik elemanlara destek olan çiftçi örgütleri işbirliği olmazsa olmazdır.

• GAP'ta Sulama ve Tarımsal Eğitim Yayım

Ülkemizde Kırsal alanların kalkınmasını sağlamak, bölge ve ülke düzeyinde sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeye katkı oluşturmak amacıyla sulama projelerine büyük yatırımlar yapılmaktadır. Bu yatırımlar sonucu, ülkemizde ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektarın 5,5 milyon hektarı sulamaya açılmış bulunmaktadır. Ancak sulamaya açılan bu projelerde inşaat safhasına verilen önem, işletme safhasına verilmediği için bu projelerde öngörülen gelir artışına ulaşamadığı gibi su ve toprak gibi geleceğimizi ilgilendiren doğal kaynaklar da olumsuz etkilenmektedir. Bu hususu GAP'ta işletmeye açılan projelerde belirgin bir şekilde gözlemlemek mümkündür. Sulamaya açılmış birçok pompaj sulamalarında bile sulama randımanının %40'ın altında olması, bu projelerin sürdürülebilirlikleri konusunda endişe duyulmasını gündeme getirmektedir.

Bu durumun temel nedenleri genel olarak:

- Sulama tesislerinin devrini alan birliklerin idari, mali ve teknik açıdan yeterli olmaması ve bu konularda desteklenmemesi,
- Sulamaya açılan alanlarda yaşanan bilinçsiz sulama, katma değeri yüksek ürünlerin yetiştirilememesi, tesislerin sahiplenilmemesi, Bundan sonra inşa edilecek olan sulamaların, pompaj üniteleri içermesi ve bu sulamaların işletme, bakım ve yönetiminin karmaşık ve maliyetli olması,
- Sulu tarımdan beklentinin yüksek olması, buna karşılık beklentiye karşılayacak bilgi ve yönetim kabiliyetinin yetersizliği,

- Sulu tarım koşullarına göre makine, alet ve ekipman edinmede bilgi ve/ve ya mali yetersizlik,
- Sorunların çözümüne katkı sağlayacak çiftçi örgütlenme yapılarının yokluğu/yetersizliği.

Şeklinde sayılabileceği gibi benzer nedenlerle özellikle bölgemizde tarımın gelişiminde de istenen seviyelere gelinebilmektedir.

Sulamaya projeleri, işletmeye açıldığı alanda ani ve büyük değişikliklere neden olur. Projelerden beklenen faydanın sağlanabilmesi için sulamaya açılan alanlarda çiftçiler başta olmak üzere tüm kurum ve kuruluşların bu ani değişimler sonucu oluşan yeni koşullara hazır olması gerekir. Ancak, bugüne kadar sulamaya açılan alanlarda yaşanan sorunlar dikkate alındığında tüm tarafların bu koşullara hazır olmadıkları ve bugüne kadar bu olumsuz durumun çözümüne yönelik sürdürülebilir bir programın ve yaklaşımın uygulanmadığı da söylenebilir.

Bu kapsamda öncelikle yeni sulamaya açılacak alanlarda bu eksikliklerin sulamanın inşaat safhasında giderilmesi gerekir. Uygulamaya konacak bir suya hazırlık programı ile sulama aşamasında ortaya çıkabilecek sorunlar önenebilir ve sulamanın gerçekleşen katma değeri yükseltilebilir.

Böyle bir program hazırlanırken her aşamada mutlaka ilgili alanın dinamikleri dikkate alınarak, bütüncül bir anlayışla ihtiyaçlara yönelik stratejik bir planlamanın yapılması gereklidir. Buradaki en önemli husus böyle bir programın uygulamasının kim ya da kimler tarafından yürütüleceğidir.

Bu bakımdan, Türkiye'de ağırlıklı olarak kamu (GTHB) yayımına dayalı tarımsal yayım sisteminin durumu ve bakanlığın 2006 yılında yürürlüğe koyduğu "Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine yönelik Yönetmelik" ile gelişme eğiliminde olan özel yayım ve üretici örgütlerine dayalı yayım sistemi, ayrıca gönüllü kuruluşların sınırlı

da olsa lokal alanlardaki etkinliklerine kısaca bakmak gerekir.

Kamu yayımı dışındaki sisteme bakıldığında, uygulama tamamen bakanlığın konuyla ilgili sağlamış olduğu desteklerden yararlanmak üzere yapılandırılmış olup uygulamada aslında olması gereken sorunların yerinde, profesyonel ve kendi kendine yardım prensibi ile çözümlenmesine yönelik sürdürülebilir bir yaklaşım oluşturmayacağı görülebilmektedir. Bu sistemin, çiftçi örgütleri tarafından başarılı bir şekilde uygulanabilmesinin ilk ve en önemli şartı bu örgütlerin yapılarının güçlü olmasına ve bölgede yaşanan tarımsal sorunların ve onları oluşturan temel nedenlerin farkında olmalarına bağlıdır.

Tarımsal üretim ile ilgili bölgemizde yaşanan sorunlara bakıldığında, özellikle de sulamaya açılan ve açılacak alanlar başta olmak üzere yaşanan sorunların temelinde hep çiftçilerin eğitim yayım yolu ile yeterince desteklenemediği görülmekte olup bu durum tüm ilgili taraflarca her zaman dile getirilmektedir.

Bu durumun birçok nedenleri olmakla birlikte en önemlilerinden bazıları; başta asli görevlerinden biri tarımsal eğitim yayım olan GTHB'nın çeşitli bürokratik işler ve desteklemelerin düzenlenmesinden dolayı bu işleri zamanla yeterince yapamaz hale gelmesi, eğitim yayım hizmeti vermekte olan kurum ve kuru-

luşların nitelik ve nicelik olarak yeterli uzman personel yetiştirememesi ve bu konularla ilgili koordinasyon ve işbirliğinin sağlanamaması vb. sayılabilir.

Dolayısı ile bu sorunlara kalıcı çözüm getirmenin yolu doğru enstrümanları doğru uygulamalar ile hayata geçirmek ve bu tür hizmetlerin çiftçi örgütleri tarafından verilmesinin sağlanabilmesi için çiftçi örgütlerini idari, teknik ve mali açıdan geliştirip güçlendirmekten geçeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ancak çiftçi örgütlerine dayalı bir sistemin bölgemizde uygulanması elbette ki uzun ve meşakkatli bir iş olacaktır. Bunda yıllardan beri süregelen çiftçi alışkanlıkları, bölgenin sosyal yapısı, tarım politikalarının, tarımsal desteklerin ve yönetmeliklerin uygulamasının da doğrudan etkisi vardır.

Bölgenin sosyal kültürel yapısı, çiftçi profili ve çiftçi örgütlerinin mevcut yapısı dikkate alındığında kolayca böyle bir sistemin işlemeyeceği kanısına varılabileceği gibi belirli bir süre stratejik bir yaklaşımla destek sağlanarak yoğun bir farkındalık kampanyası uygulanarak böyle bir yapı rahatlıkla oluşturulabilir.

Celal KAYA
Ziraat Mühendisi
GAP BKİ TEYAP
Proje Koordinatörü

• Küçükbaş Hayvanlarda Seksüel Senkronizasyon ve Sık Kuzulatma

Ülkemiz de koyun yetiştiriciliği, tarımsal amaçla kullanılmayan mera ve otlaklardaki bitki örtüsünü et, süt ve yapağı gibi ürünlere dönüştüren, bu yolla ekonomiye ve insan beslenmesine katkıda bulunan bir endüstri koludur. Günümüzde koyunculuktan elde edilen gelirin % 90'ı et üretiminden elde edilmektedir. Et üretimini artırmanın en etkin yolu ise koyun başına kuzu veriminin artırılmasıdır. Günümüz gelişmiş teknolojisi ile koyunlar istenilen dönem ve kondisyonda gebe bırakılarak doğumlar belli bir süreye sıkıştırılabilir ve buda pratikte güvenli bir şekilde yapılabilir. Bu amaçla ek yemleme (flushing), yılda iki kuzulatma, iki yılda üç kuzulatma, hormon kullanımı veya ikiz doğum kabiliyeti yüksek ırklardan yararlanma yoluna gidilmektedir. Bu konuyla ilgili çok sayıda araştırma yapılmış ve başarılı sonuçlar alınmıştır.

Ülkemizde yaşanan koyunculuk krizi en stratejik konuların başında gelen

gıda güvenliğimizi ciddi boyutta tehdit eder hale gelmiştir. Toplum olarak koyun eti tüketim alışkanlığımız ve özellikle damak zevkimize dayanan kuzu eti talebinde bir azalma söz konusu değildir ve Türkiye'nin gerek Ortadoğu, gerekse Avrupa pazarında rekabet şansı olan tek hayvancılık dalı koyunculuk olarak görülmektedir. Dünyanın önemli koyun üretici ülkeleri (Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Amerika gibi) tüketim bölgelerine uzak kalmaktadır. Ülkemizin konumu gereği komşularına canlı koyun ve koyun ürünleri satma potansiyeli daima mevcuttur. Ancak üretim planının iyi yapılması, öncelikle kendimize yeterli üretim yapılması gerekir. Konuya birde bu açıdan bakacak olursak yukarıda bahsettiğimiz oranın küçümsenemeyecek kadar yüksek olduğu bir gerçektir.

Koyun sütünün iyi gelir getirdiği Akdeniz ülkelerinde kuzulatma aralığının kısaltılması ve özellikle yılda

iki kuzulatma yetiştiricilerin ilgisini çekmeyebilir. Ancak artan kuzu ve et fiyatları nedeni ile kuzu üretiminin önemi artmıştır. Bu nedenden dolayı iki yılda üç kuzulatma uygulaması gittikçe yaygınlaşmaktadır. Böylece daha fazla kuzu eti üretiminin mevsimlere dağıtılması olanağı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yurdumuzda yıllara göre değişen kurbanlık gereksinmesinin karşılanmasında ve mevsimlere göre kuzu eti piyasasında görülen darlığın giderilmesinde bu gibi uygulamalara başvurulması oldukça yararlı olacaktır.

Sık kuzulatma sistemleri içerisinde en fazla uygulama sahasına sahip olan iki yılda üç kuzulatma sistemi ilk defa 1960'lı yılların başlarında uygulanmaya başlanmıştır. Bu sık kuzulatma sisteminin, yıllık %110-120 kuzu verimine sahip olduğu bildirilen ivesi koyunu gibi yerli genotiplerde kullanılması kuzu üretimini artırabilecek bir yöntem olarak kabul edilmektedir.

Döl verimine ırk, yaş, damızlıkta kullanılma yaşı, canlı ağırlık, anatomik bozukluklar gibi canlıya ait faktörler ile bakım ve besleme, sıcaklık, ışık, mevsim gibi çevresel faktörler olmak üzere birçok faktör de etkili olmaktadır. Bu açıdan ele alındığında döl verimini arttırma yoluna gidilirken bakım, besleme ve çevre faktörlerinin de düzeltilmesi gerekmektedir.

Yerli hayvanlarımızın düşük olan verimlerinin artırılması amacıyla uzun yıllardan beri gerek Üniversiteler gerekse Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı kuruluşlarında koyun ıslahına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Bu etkinlikler küçümsenemez. Ancak, Türkiye hayvancılığının geliştirilmesine yönelik yapıla gelen çalışmaların beklenen başarıyı gösterdiği söylenemez. Oysa bilgi birikimi ve çağdaş üretim araçları anlamında küçümsenemeyecek gelişmeler vardır. Temel sorun bilgi birikimi ve çağdaş üretim araçlarının sahaya aktarılamamasıdır. Buda kurumsal anlamda bizlere bu konuda sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumlulukta bize sahada uygulanabilirliği yüksek araştırmaların ve yeniliklerin sahaya yani çiftçi şartlarına inmesinin sağlanması görevini yüklemektedir.

Bu bağlamda Müdürlüğümüz Hayvancılık Birimince Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığının desteğiyle ve Diyarbakır GTHB İl Müdürlüğünün, Diyarbakır Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği ve Paydaş Kuruluşlarımızdan GAP TEYAP işbirliğiyle ilimizde "Halk Elinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvanlarda Seksüel Senkronizasyon, İki Yılda Üç Kuzulatma Eğitimi ve Uygulamaları Projesi" kapsamında seksüel senkronizasyon amacıyla pilot bölgelerde sünger uygulamaları yapılmış ve konuyla ilgili çiftçilere gebelik dönemi bakım besleme konularında bilgilendirmeler yapılmıştır. Şu an için doğumların gerçekleşmesi beklenilmektedir.

Dr. Polat İPEK
Diyarbakır GAPUTAEM

• Diyarbakır GAP UTAEM Hayvancılık Birim Şefliği

Genel Bilgi

Birimimiz, Enstitümüzün sorumluluk alanına giren illerde (Diyarbakır, Mardin, Şırnak, Siirt, Batman, Elazığ, Adıyaman, Malatya, Şanlıurfa, Bitlis ve Hakkari) Bölgesel Görevlerimiz kapsamında küçükbaş ve küçük evcil hayvancılıkta; İslah ve yetiştirme araştırmaları, Hayvan genetik kaynaklarını koruma, Hayvan besleme, Hayvan barınakları ve refahı, Sosyoekonomik araştırmalar ile görevlidir.

Büyükbaş Hayvancılık

1. Sığır

Enstitümüz Büyükbaş Hayvancılık Biriminde Güneydoğu Kırmızısı X Holstein melezleri üzerinde çalışılmış, bölgenin yerli hayvanlarının bu yolla süt verimlerinin artırılmasının mümkün olduğu tespit edilmiştir. G1 melezi tosunlar üretilip yıl içinde bölge çiftçisine satılmıştır. 2006 yılında Siğircilik faaliyetlerine son verilmiştir.

2. Anadolu Mandası

2011 yılında Halk Elinde Ülkesel Hayvan İslahı Projesi Kapsamında Diyarbakır ilinde Anadolu Mandası İslah Çalışmalarına başlanmıştır. 2514 baş manda ile ıslah çalışmaları yürütülmektedir.

Küçükbaş Hayvancılık

Koyunculuk Faaliyetleri 2004 yılında İvesi Koyunlarının Süt Veriminin Artırılması

Projesi ile başlamıştır. Bu proje kapsamında tavukçuluk işletmesi barınaklarından dönüştürülen 1500 baş kapasiteli koyunculuk, proje başarı ile sonuçlandırdığından 2009 yılından itibaren Şanlıurfa GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsüne devredilmiştir.

1. İvesi Koyunlarının Süt Veriminin Artırılması Projesi:

Güneydoğu Anadolu Bölgemizde GAP projesi kısmen devreye girmiş sulana-bilen arazi miktarı gün geçtikçe artarak bölgede çoklu kültür tarım yapılabilme olanakları ortaya çıkmıştır. Bu Projeye bölgenin değişen bitki deseni ile rekabet edebilecek, entansif koşullara cevap verebilecek, yüksek süt ve döl verimli bir İvesi popülasyonunun ıslah edilmesi amaçlanmıştır.

2. İvesi Koyunlarının Halk Elinde İslah Projesi

Bu proje ile İvesi ırkı koyunların süt verimlerindeki bu geniş varyasyondan yararlanarak halk elindeki sürüler üzerinde saf yetiştirme seleksiyonla döl kontrolüne dayalı damızlık seçiminin yapılarak İvesi koyunlarının süt verimlerinin artırılması yanında bir ıslah modelinin de geliştirilmesi hedeflenmiştir.

3. 2011 yılında Halk Elinde Ülkesel Hayvan İslahı

Bu proje kapsamında Diyarbakır, Bat-

man ve Siirt illerinde Zom, Karakaş, Koçeri Koyunları ile Renkli Ankara Tiftik Keçisi İslah projelerine başlanmış ve devam edilmektedir. Kısmet olursa ayrı bir yazıda bu konuların detaylarına değineceğim.

Kanatlı Hayvan

1. Tavukçuluk

1984 yılında uygulamaya konulan Kahverengi yumurtacı ebeveyn hatları (G3S3) seleksiyonla ıslahı Projesiyle faaliyetlerine başlanmıştır. 1990 yılında tavukçuluk faaliyetlerine son verilmiştir.

2. Keklik Üretimi

2006 yılında Ülkesel Süne Projesi, Keklik Üretimi ve Salımı Alt Projesi kapsamında altyapı oluşturma çalışmalarına başlanmıştır. Alt yapının % 60'ı tamamlanmıştır.

Bu arada derginin yapımında ve yayınlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim. Sektöre faydalı olacağına inandığım derginin uzun soluklu olmasını temenni ediyorum.

Şahin TEZ, Veteriner Hekim- Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Hayvancılık Birim Şefliği

GAP ve TARIMSAL ÖRGÜTLENME

• Çilekli Köyün Hikayesi

'Bir elin nesi var; birliğin sesi var.'

Batman Sason Çilek Üreticileri Birlik Başkanı Mahmut DOĞAN

Sason ilçesinde eskiden çiftçilerin geçim kaynağı neydi?

Sason ilçesi eski adı olan 'Kabilceviz'; cevizi bol olan anlamına gelmektedir. İlçemiz cevizleri ile ünlüdür. Ayrıca Sason balımız da meşhurdur. Şimdi Sason denilince ceviz ve bala çilek de eklendi. Bir yerde çilek; Sason çiftçisinin kaderini değiştirdi. Bu durum basında da çok yer almaktadır.

Çilek üretiminden öncede tütün; çok yaygın bir şekilde köylerimizde yapılırdı. Çilek üretimine geçmeden önce tütün hakkında bir iki şey söylemek istiyorum. Köylerde; tütün tarımı yaygın bir şekilde yapılırken, çiftçilerin temel geçim kaynağı olma özelliği taşırdı.1965 yılından itibaren tütün ekim

alanları genişledi. Ancak 2001 yılı sonunda tütün işleme atölyesinin kapatılması, çalışan kadın işçilerin başka illere gönderilmesi ve ekicilere tütün kota sisteminin getirilmesi tütün dikim alanlarında azalmaya sebep oldu ve bu durum ekonomik anlamda hepimizi çok etkiledi.

Tütün üreticiliği, çiftçiler açısından son derece zahmetli bir işti. Ben kendimi bildim bileli Sason köylerinde; tütün üretimi yapılmaktadır. Tütün işçiliği o kadar zahmetli bir işti ki; çocuklarımızla bile yeterince ilgilenme zamanı bulamazdık. Tütün üretiminde tarla hazırlanırdı, setler çekilirdi, sonra setler düzeltilirdi. Tütün dikimi, ardından yabancı otların temizlenmesi yapılırdı. Tütünde 3 kalite vardı ve her kaliteyi ayrı ayrı istiflerdik. İplere bağlayıp kurutmanın ardından ambara koyarak kışı beklerdik. Kış geldiğinde ise desteleme işini yapar, ambara götürürdük. TEKEL'in istediği şekilde

balyalama yaparak, TEKEL'e götürüp eksperlere teslim ederdik. Fiyatların ve kalitenin belirlenmesi; eksperlerin inisiyatifindeydi. Tütün parasını yılda bir defa alırdık. Kısaca; tütün işinin zahmetli olması, parasını yılda bir defa alınıyor olması, en önemlisi de kota sisteminin getirilmesi ile yörede çiftçiler tütün üretimini bir daha yapamaz oldular.

Yörede yaşayan bizler ciddi anlamda; geçim sıkıntısı çektik. Ayrıca bazı sorunlardan dolayı da Türkiye'nin başka illerine göçler yaşandı. Mevsimlik tarım işçiliği için farklı şehirlere giderek geçici işçilik yapılmıştır. Tekstile giden gençlerimiz oldu.

Tamda bu dönemde çilek hayatımıza girdi ve her şeyi değiştirdi. Bir ürünün yıllar sonra ve hızlı bir şekilde hayatımıza girerek bizlerin hayatlarını değiştireceğini kim tahmin edebilirdi ki...

ÇİLEK İLE SASON'UN KADERİ DEĞİŞTİ

Çilek; bugün bizim temel geçim kaynağımızdır. Hatta Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 29.09.2014 tarihinde onaylanan Batman İli Sason İlçesi Çilek Üreticileri Birliği adında bir de çiftçi örgütümüz var artık. Üretmekle kalmadık, örgütümüzü de kurduk.

Çilek üretimi Sason' da ilk nasıl başladı?

İlk olarak; köyümüzde (Yeniköy) 2006-2007 yılında; GTH Batman Tarım İl Müdürlüğü tarafından İl Özel İdare Müdürlüğü bütçesi ile 15 dekarlık alanda çilek üretimi yapıldı. Denedikten sonra çilekten randıman aldık. Çiftçilerimiz zamanla çileği benimsediler ve kabul ettiler. Daha sonra başka köylerde bizden bakarak çilek dikmeye başladılar. Çilek üretimi Umurlu, Köprübaşı, Kavaklı, Cevizli, Kelhasan, Kilimli, Karameşe vb. köylerinde yapılmaya başlandı.

Çileği daha önce televizyonlarda görmüştük. Çileği alıp yiyecek paramız yoktu. Başta çilek üretimi hakkında bilgimiz olmadığından; bir süre ekim yapılan alanda üretimin sonucunu görmek istedik. 2-3 yıl içinde gördük ki; çilek üretimi ekonomik anlamda iyi bir fırsattı bizler için.

Daha sonra; GAP Bölge Kalkınma İdaresi tarafından 2008-2009 yılında Sason ilçesinde; Yeniköy ve Köprübaşı köylerinde 23 çiftçiye 3'er dekar olmak üzere toplamda 75 dekar, Kozluk ilçesi Taşlıdere Köyü' nde ki çiftçilere 75 dekarlık alanda 25 çiftçiye çilek üretiminde desteklerin olduğunu duyduk.

2012 yılında çilek üretiminde yeni bir döneme girdik. 2012-2013-2014 yıllarında; Diyarbakır, Batman, Siirt Kalkınma Projesi (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, IFAD) 'nin çilek üreticilerine bahçe kurulumu desteği

oldu. Kısa bir süre sonra Sason Çayının sağ ve solu çilek bahçeleri ile doldu. İFAD'ın 2015 yılı içerisinde de çilek bahçesi kurulumu için desteği devam edecektir. Keşke proje hiç bitmeseydi...

Sason' da çilek üretim ne kadarlık alanda yapılmaktadır?

Sason da 2014 verilerine göre ortalama 1200 dekarlık alanda çilek üretimi yapılmaktadır. Bugün Sason ilçesinde 28 köyde çilek üretimi yapılmaktadır. Yoğun olarak 9-10 köyde çilek üretimi yapılmaktadır. Ortalama 250 aile geçimini çilekten sağlamaktadır.

Çilek hayatınızda neleri değiştirdi?

İnsanlarımız yoksuldu. Çilek sayesinde hayatımız normale döndü ve hepimiz moral olarak çok güçlendik. Sıcak para akışının olduğu ve karlı bir üretim olan çilek kısa süre sonra hayatımızı değiştirdi. Çilek diken çiftçiler artık mevsimlik işçilik için Türkiye 'nin Batı illerine eskisi kadar gitmiyor. Sason da çiftçi; yazın çileğini dikeyor. Kışında kendi evinde oturuyor. Başka illere giden yöre insanımızın %15-20'si geri dönüş yaptı. Bu rakam giderek artmaktadır. Çilek sayesinde hayat standardımız yükseldi.

Köyümüzün adı Yeniköy, çilek sayesinde herkes köyümüze Çilekli Köy diyor. Ayrıca Köyümüzde bulunan ilköğretim Okulu, çilek üretiminden dolayı 2013 yılında Valilik tarafından Çilekli İlköğretim Okulu adını aldı.

Çilek Üretiminde ne gibi sorunlar ile karşılaşıyorsunuz ?

Her şey bir yerde yolunda gidiyor gibi gözükse de bu defa çilek ile ilgili ürün işleme ve depolama konularında eksikliklerimiz olduğunu gördük. Çileğin raf ömrü kısa olduğu için; soğuk hava deposuna ihtiyaç vardır.

Çileğin hasattan sonraki bir saati, onun bir gününe bedeldir. Ayrıca; doğa olaylarından (yağmur, don, dolu vb.) çileğimiz etkilenmekte ve korumak için ihtiyacımız olan alçak tünelimiz bulunmamaktadır. Bu durumlar çileğin verimini çok etkileyen durumlardır. Ayrıca; çileği eken biz iken; kazanan komisyonculardır. Biz bu durumu kabul etmek istemedik. Kendi ürünümüzü kendimiz satıp, kendimiz kazanmak istedik. Çünkü çilek üretiminde, tüm sıkıntıyı çeken çiftçimiz olmaktadır.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi tarafından yürütülen GAP TEYAP Projesi ile ne zaman tanıştınız?

Bu sorunların üstesinden tek başımıza gelemeyeceğimizi biliyorduk. 2012 yılında GAP TEYAP Batman-Siirt Ekibi ile tanıştık. Projede çalışan ziraat mühendisi arkadaşlar; bölgede çilek yetiştiriciliği, hastalık ve zararlılar vb. konularında bizlere teknik destek sunmaya başladılar. Onlar sayesinde bahçe kurulumu, yetiştiricilik ve diğer bütün konularda bilgi sahibi olduk.

Projede çalışan arkadaşlar tarafından; 2014 yılında başlatılan ve 5 yıl sürecek olan Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım Modeli Projesi' ni bizlere anlattılar. Sanki bu proje bizler için yazılmıştı; bu güzel tesadüf karşısında çok mutlu olduk.

Bizlere proje amacının, pilot çiftçi örgütlerinin idari, mali ve teknik yönden desteklenerek; tarımsal danışmanlık faaliyetlerinin çiftçi örgütleri bünyesinde yürütülmesine katkı sağlamak olduğu aktarılmıştır.

Çilek üreticilerinin örgütlenme ihtiyaçları olduğu bu dönemde böyle projenin hayata geçiriliyor olması; bizler açısından büyük bir şans ve fırsat olmuştur.

Sason Çilek Üreticileri Birliği (SAÇÜB) 'ni kurmaya nasıl karar verdiniz?

Bizler çilek üreticileri olarak son iki

yıldır; birlik kurmak için kendi içimizde konuşmaya başlamıştık. Çünkü çilek üretimi ve satışında karşılaştığımız sorunları, tek başımıza çözmemiz mümkün değildi.

Çilek üretimi yapıyorduk ama her birimiz kendi hesabımıza çalışıyorduk. Bir olmak istiyorduk ama yolunu ve yöntemini bilmiyorduk. Ayrıca birlik kurmaktan korkuyorduk. Bizler GTH İlçe Müdürlüğü' ne çilek üreticileri olarak örgütlenerek; kendi birliğimizi kurmak istediğimizi ama mevzuatlar konusunda bilgimizin olmadığı ilettik. Bu konuda özellikle GAP TEYAP Projesi ve GTH Sason İlçe Tarım Müdürlüğü'nün katkıları çok oldu.

GAP TEYAP Model Uygulaması kapsamında, çilek üreticileri ile Haziran 2014 dönemi itibari ile bir dizi toplantılar gerçekleştirdik. Temmuz-Ağustos döneminde çilek üretimin yoğun yapıldığı 9 köye giderek; çilek üreticilerimizi tek tek dinledik ve çiftçilerin taleplerini ve beklentilerini aldık. GAP TEYAP tarafından üreticilerimiz ile anket yapılmış ve bu konuda 100 üreticimiz ile görüşme yapılmıştır.

03.09.2014 tarihinde yaptığımız 5. Toplantı ile birliğin tüzüğünü hazırladık ve kurucu üyelerimizi belirleyerek, resmi kuruluş işlemlerimizi başlattık. 29.09.2014 tarihi itibari ile de Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kuruluşumuz onaylanmıştır. Bu bizi çok heyecanlandırmıştır.

Birliğimizin kuruluşunda, başta destek olan GAP Bölge Kalkınma İdaresine, GTH Batman İl Müdürlüğü ve Sason İlçe Tarım Müdürlüğüne; Diyarbakır Batman Siirt Kalkınma Projesine (İFAD) Batman Ekibine, Batman Ziraat Odası Başkanlığına ve diğer kurumlara destekleri için çok çok teşekkür ederiz.

SAÇÜB kurulduktan sonra hangi çalışmalarını yürüttünüz?

Birliğimizi kuruluşundan hemen sonra; GTH Batman Tarım İl Müdürlüğü ve Diyarbakır Batman Siirt Kalkınma Pro-

jesi tarafından Mersin-Adana illerine 20-24 Ekim 2014 tarihinde teknik gezi düzenlendik. Böylece; Silifke' de Çilek Üreticileri Birliği ve diğer çiftçi örgütlerini ziyaret etme şansımız olmuştur.

3-7 Aralık 2014 tarihinde; GAP Bölge Kalkınma İdaresi tarafından; Antalya Tarım Fuarına götürüldük.

Ayrıca Sason Belediyesinin 22-23 Kasım 2014 tarihinde düzenlediği Bal, Ceviz, Çilek Festivali' ne katıldık. Bu festival çilek üreticileri içinde bir fırsat olmuştur. Çilek standı açarak, ürünlerimizi festivale gelen misafirlerimize ikram etme şansımız olmuştur.

Kurumlara bu konudaki desteklerinden dolayı tek tek teşekkür ederiz.

Daha sonra Batman Valiliği, GTH Batman Tarım İl Müdürlüğü, İl Özel İdare Müdürlüğü, Sason Kaymakamlığı, Sason Belediyesi, Dicle Kalkınma Ajansı vb. kurumlarımızı ziyaret ederek; SAÇÜB hakkında nezaket ziyaretleri ve birliğimiz hakkında bilgilendirme çalışmalarını yapılmıştır.

Dicle Kalkınma Ajansına teknik destek kapsamında 'Örgütlenme Kültürü ve Liderlik' konulu proje GAP TEYAP uzmanlarının katkılarıyla hazırlayarak sunduk. Projemiz ajans tarafından kabul edildi. Bu eğitim ile yeni kurulmuş bir çiftçi örgütü olarak; kurumsal yapımızı, sivil toplum bilincimizi güçlendirerek; yönetim yapımızı, işleyiş ve mevzuatlar konusunda geliştirmek istedik. Projemiz Mart 2015 döneminde uygulanacaktır.

SAÇÜB' ün üye sayısı ne kadardır?

Birliğimizi 16 çilek üreticisi ile kurduk. Şimdi sayımız 33'e yükseldi. Sason da çilek çiftçi kayıt sistemine (ÇKS) kayıtlı olan 55 çilek üreticisi bulunmaktadır. Bu sayının önümüzdeki süreçte; yürütmeye çalıştığımız çalışmalar ve projeler ile artacağını düşünüyoruz.

SAÇÜB ile ilgili olarak hangi konuları dile getirmek istersiniz?

Şuan Birlik adresini, geçici olarak Yeniköy köy odasını kullanıyoruz. Yeni kurulduğumuz ve maddi imkânlarımız elvermediği için ayrı bir yerde ofis açma şansımız olmadı. Aidatlar dışında başka gelirimiz bulunmamaktadır. Yeni kurulan bir çiftçi örgütüyüz. Ekipmanımız yok. Kurumlardan bu konuda destek bekliyoruz.

Çilek üretiminde verimimizi artırmak istiyoruz. Bu konuda mutlaka teknik bir elemanın desteğine ihtiyacımız olduğundan kurumlardan teknik destek istiyoruz.

Çilekte ilk satışlarda sorun yaşamamakla beraber 3. ve 4. satıştan sonra komisyoncular fiyatları aşağı çekmektedirler. Çilek üreticilerinin burada güvencesi yoktur. Mecburen çileklerimizizi komisyoncuların istediği fiyata vermek zorunda kalıyoruz. Aslında bizim çileğimizi soğuk hava deposunda depolama gibi bir şansımız olsaydı, komisyonculara bu fiyata satmak zo-

runda kalmazdık.

Çileğin en önemli sorunlarından biride; yağmur sorunudur. Çilek tam olgunlaştığında yağmur, dolu, don olayları olduğunda; hepimiz çok mağdur oluyoruz ve çileklerimiz ziyan oluyor. Hava nemi yükselince çilek etkileniyor. Yağmur yağdığına bu zararlardan dolayı çok üzülüyoruz. Bunun önlemi alınabilse, bu durum halkımızın menfaatine olacaktır. O yüzden doğal olaylardan (yağmur, don, dolu vb.) çileğin zarar görmemesi için alçak tünellere ihtiyaç duyuyoruz. Ayrıca alçak tünel, üretim sezonunun uzamasını sağlayacaktır. Soğuk hava depomuz olsaydı; ilkbahar yağmurlarından önce, çileğimizi hasat eder; soğuk hava depomuza alabilirdik.

Bunun yanı sıra çileğimizi işlemek için; reçel fabrikasına ihtiyacımız bulunmaktadır. Çileğimizin %25 'lik kısmını reçel için ayırıyoruz ve satıyoruz.

Çileğin bölgede daha da yaygınlaşp, üretim ekim alanlarının genişletilmesini istiyoruz. Çünkü halkımız çileğe

güvenerek İstanbul'dan ve Türkiye'nin bazı yerlerinden geri göç ederek, Sason'a geldiler ve çilek dikmeye başladılar. Hala gelmek isteyenler de var. SAÇÜB olarak; çilek üreten çiftçilerimizin temsil kurumuyuz. Bölgeye çilek konusunda gelen yardımlar, yatırımlar konusunda birlik ile görüşmelerin yapılmasının olumlu olacağını düşünüyoruz.

Danışmanlık hizmetini üyelerimize vermek istiyoruz ama arazilerimiz küçük olduğu için; bu destekten faydalanamıyoruz. Bu bizim için büyük bir kayıptır. Üyelerimize teknik eleman desteği sunmak istiyoruz. Kendi imkânlarımız il bu dönemde teknik eleman çalıştırma durumumuz bulunmamaktadır. Ama bir çiftçi örgütünün de teknik elemansız; başarılı olacağını düşünmüyorum.

FİDE YETİŞTİRİCİLİĞİ YAPMAK İSTİYORUZ

Sonuç olarak; SAÇÜB için en doğrusu, en lazım olanı ne ise; kurumların; bu konuları dikkate almalarını istiyoruz. Bize yardım ederken, ihtiyaçlarımıza göre destek verilmesini istiyoruz. Yeni kurulduğumuz için; kurumların desteği bizler açısından çok kıymetlidir. Burada GAP İdaresi tarafından yapılan destekler için teşekkür ediyoruz. Kurumlardan alçak tünel, soğuk hava deposu, reçel fabrikası, pazarlama, verimliliğin artması vb. konularında desteklerini bekliyoruz.

Bizlere destek olan, çilek üreticilerinin önünü açan ve bizlere inanıp, umut veren Başta GAP Bölge Kalkınma İdaresi, Batman Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü, İFAD, , Batman Merkez Ziraat Odası, Dicle Kalkınma Ajansına yardım ve desteklerinden dolayı bir kez daha çiftçilerimiz ve kendi adıma teşekkür etmek istiyorum.

Röportaj: GAP TEYAP Batman/Siirt Saha Uzmanı - Hatice DEMİR KAYA

GAP ve SULAMA

• GAP TEYAP Kapsamında Hazırlanan Sulama Eylem Planı

Ülkemizde kırsal alanların kalkınması ve gıda güvenliğinin sağlanması için sulama projelerine büyük yatırımlar yapılmaktadır. Bu yatırımlar sonucu ülkemizde ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektarın 5,5 milyon hektarı sulamaya açılmış bulunmaktadır. Ancak sulamaya açılan bu projelerde inşaat safhasına verilen önem, işletme safhasına verilmediği için bu projelerde öngörülen gelir artışına ulaşamadığı gibi su ve toprak gibi geleceğimizi ilgilendiren doğal kaynaklar da olumsuz etkilenmektedir. Bu hususu GAP'ta işletmeye açılan projelerde belirgin bir şekilde gözlemlemek mümkündür. Sulamaya açılmış birçok pompaj sulamalarında bile sulama randımanının %40'ın altında olması, bu projelerin sürdürülebilirliklerini gündeme getirmektedir.

GAP Bölgesi'nde 1.8 milyon hektar alanın sulamaya açılması planlanmaktadır. 2014 yılı sonu itibarıyla toplam

424.710 hektar alan sulamaya açılmıştır. 171.088 hektar alanda halen sulama şebeke inşaatı devam etmekte olup, 1.204.202 hektar alan planlama aşamasındadır. Sulama projelerinin % 23.6'ı işletmededir.

Sulama projelerinin planlandığı şekilde işletilmesi ve öngörülen katma değeri sağlaması için, suyun tarla başına getirilmesi yetmez. Çiftçilerin;

1. Sulama tesislerinin işletme, bakım ve yönetimi,
2. Suyun etkin kullanımı,
3. Sulu tarım koşullarında yetiştirme teknikleri,
4. Tüm süreçlerde yönetim konularında kapasitesinin geliştirilmesi, paylaşma ve ortak hareket etme kabiliyetlerinin geliştirilerek örgütlenme kültürünün oluşturulması,
5. Çiftçilerin öğrendiklerini uygulamaya geçirebilmeleri için basınçlı sulama sistemleri ve gerekli makine, alet ve ekipmanları edinebilecekleri kredi im-

kanlarının proje sahasına özgü düzenlemelerin yapılması gerekir.

Proje bir bütün olarak ele alınmalı ve tüm çiftçilerin aynı uygulamaları yapabilecekleri bilgi ve mali imkanlara sahip olacak ortamlar oluşturulmalıdır. Bu nedenle eğitimlerle bilgi düzeyleri geliştirilirken, basınçlı sulama sistemleri, makine-alet-ekipman ve sulu tarım koşullarında kullanılan diğer girdileri temin edebilecekleri destek, teşvik, ve kredi imkanları sağlanmalıdır. Sürekli eğitim ve saha denetimleri ile uygulamalar proje bütününde aynı seviyeye getirilmeye çalışılır. Aksi takdirde hangi sulama sistemi olursa olsun planlandığı şekilde işletilmediği sürece hedeflenen sonucu sağlamaz. Nitekim uygulamada bilinçsiz salma sulama sonuçlarını aratmayan yağmurlama ve damla sulama uygulamalarına arazide sık sık rastlamak mümkündür.

Doğal ve fiziki kapasiteyi harekete geçirecek insan ve sosyal kapasite bakımından GAP; ülkemizin en geri kalmış bölgesinde, DSI sulamalarının tamamına yakın bölümü, Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi suyu kullanan çiftçilerimizin oluşturduğu sulama birliklerince yönetilmektedir. Birlikte iş yapabilme kapasitesinin ve örgütlenmenin yetersiz olduğu bölgemizde sulama birlikleri kendilerinden beklenen görev ve sorumluluklarını bilgi yetersizliği ve hizmet ettiği kesimlerin etkin kontrolü olmaması nedeniyle yerine getirmemektedir. Hedef kitle olan çiftçiler; hak ve sorumluluklarını bilmediklerinden, kendilerinin oluşturdukları sulama birliklerini denetleyememektedir. Bu da; fiziki altyapının fonksiyonlarını yıldıran geometrik dizin halinde yitirmesine, toprak kaynaklarının yüksek taban suyu, erozyon ve nispeten tuzluluk nedeniyle verimliliğinin kaybolmasına ve suyun üretim gücünden optimum olarak yararlanılmamasına neden olmaktadır. Tarımsal üretimde su kullanım etkinli-

ğinin artırılabilmesi uygun sulama sistemlerinin kullanılmasıyla mümkündür. Günümüzde damla sulama ve yağmurlama sulama sistemleri en yüksek su uygulama randımanına sahip olan sistemlerdir.

GAP Bölgesi'nde sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliğini artırılmasına ve bu konuda hizmet veren başta çiftçi-çiftçi örgütleri olmak üzere kurum ve kuruluşların kapasitelerinin artırılmasına yönelik etkin sulama yayımcı ve çiftçi eğitimlerinin demonstrasyonlarla desteklenerek gerçekleştirilmesi sürdürülebilir bir katkı sağlayacaktır.

Sulamada ortaya çıkacak sorunları çözmek yerine, sorunların oluşmasını önleyici önlemler üzerinde durmak daha akılcı ve daha ekonomik bir yoldur. Bu nedenle projenin inşası ile birlikte, çıkabilecek sorunların önüne geçmek için bir eylem planı hazırlanarak uygulamaya konmalıdır.

Aksi takdirde daha önce işletmeye açılmış sulamalarda olduğu gibi öngörülen

hedefe 10-15 yıl sonra ulaşılabilecektir. Bu husus sulamaya açılan GAP sulamalarında, GAP TEYAP kapsamında sulama birliklerinde görev yapan mühendis ve su dağıtım teknisyenleri için düzenlenen eğitimler sonunda yapılan anketlerde:

'Keşke bu eğitimler 15 yıl önce verilseydi' cümlesiyle dile getirilmiştir. Yani sulamadan önce! Sorunlarla uğraşmamak için sorunları önleyelim

GAP-TEYAP kapsamında Sulama ve İBY faaliyetleri (demonstrasyon ve çiftçi eğitimleri) %90 oranında sulamaya açılmış alanlarda yürütülmüştür. Ancak bu faaliyetlerin hazırlanması ve uygulanması sürecinde temel sorun **İnsan ve Fiziki (Sulama Sistemi) Şartlar** olmuştur. Yani sulama projesi ile insan faktörü arasında bütünlük tam olarak sağlanamamıştır. GAP-TEYAP kapsamında 873 tarımsal yayımcı ve 1.819 çiftçi ile ihtiyaç analizi anketleri yapılmıştır.

Yukarıda belirtilen sorunların çözümüne yönelik GAP TEYAP kapsamında gerçekleştirilen sulama faaliyetleri şunlardır;5 konuda, 5.206 da alanda 183 adet sulama demonstrasyonu,32 Sulama Birlik Başkanına kişisel gelişim ve iletişim teknikleri eğitimi, 189 teknik elemana sulama yönetimi eğitimi, 466 çiftçi-teknik elamana Sulama-İBY teknik gezi, 72 köy toplantısında 2.052 çiftçiye sulama eğitimi, 218 su dağıtım teknisyenleri Sulama-İBY eğitimi, 187 teknik elemana sulama yayımcı temel eğitimi,103 teknik elemana sulama metotları eğitimi, 69 teknik elemana sulama metotları projelendirme ve SZP eğitimleridir. Bu yayım faaliyetleri içerisinde su dağıtım teknisyenlerinin kapasitelerini geliştirmek için yapılan eğitimler olumlu etki yaratmıştır.

Bu doğrultuda en son aşamaya kadar katılım sağlayan, istekli, sürdürülebilirliği sağlayabilecek, öğrendiklerini sahada uygulayan veya uygulayabilecek olan Ziraat Mühendisleri ile SUYAB (Sulama Yayım Birimi) ortaya çıkmıştır. SUYAB, GAP-TEYAP' ın 6 ilindeki ofis bazında ve her ilde 5' er (GTHB, DSİ, Sulama Birliği, Serbest Danış. GAP-TEYAP) olmak üzere toplam 30 Ziraat Mühendisinden oluşturulmuş-

tur. SUYAB, özellikle çiftçi eğitim faaliyetlerimize (yaklaşık 1200 çiftçiye ulaşılmış) ve demonstrasyonlarımıza (eğitimlerde yapılan damla sulama projeleri, demonstrasyonlar ile sahada uygulanmış) katkı sağlanmıştır. Dolayısıyla bu eğitimlerin sürdürülebilirliği açısından en önemli çıktılarında biri olmuştur.

GAP TEYAP faaliyetleri kapsamında yapılan Sulama ve İBY faaliyetlerinde karşılaşılan sorunların, aslında sulama başlamadan inşaat aşaması ile birlikte yürütülecek bir suya hazırlık programıyla en aza indirilebileceği kanaatine varılmıştır. Sulamaya açılacak

alanlarda su ve toprak kaynaklarının sürdürülebilir anlayışla yönetimi ve sulu tarımdan beklenen gelirin sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla, sulama sonrası bu tür sorunlarla karşılaşmamak için sulu tarıma hazırlık kapsamında ilgili tüm kurum kuruluşların katılımıyla Şubat 2013 ' de Mardin' de "Suya Hazırlık Çalıştayı" yapılmıştır.

Sonuç olarak, sulama projesinin hizmet ettiği ve edeceği alanda yapılacak doğru tespitlerle hazırlanarak uygulamaya konacak olan "Suyun Etkin Kullanımı ve Sulu Tarıma Hazırlık Eylem Planı" ile sulama döneminde ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçilebileceği gibi sulamadan beklenen gelir artışına ulaşmada büyük katkı sağlanabilecektir. Ayrıca sulama döneminde yürütülecek tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerine uygun bir ortam hazırlanmış olacaktır.

Bu gerekçelerle 2014 Ocak ayı itibarıyla Model Uygulaması kapsamında seçilen 7 pilot sahanın 3 ünde faaliyetlere başlanmıştır.

İbrahim ŞAHİN
GAP TEYAP İşletme Bakım Uzmanı

Akif YENİKALE
GAP TEYAP Sulama Uzmanı

Kaynak : GAP TEYAP Proje Final ve Demonstrasyon Raporları, Şanlıurfa, 2012.

GAP ve TARIMSAL YENİLİKLER

• Modern Bağcılıkta Telli Terbiye Sistemleri

Modern bağcılıkta, asmanın büyümesi ve gelişmesinin kontrol edilmesi esastır ve bunu sağlamak için, değişik destek malzemelerinden de faydalanılarak asmalara uygun şekiller verilmektedir. Bağcılıkta terbiye sistemi veya terbiye şekli denildiğinde; Omcalara verilen şekil ile bu şekli oluşturan organların üzerine yerleştirildiği destek sisteminin kombinasyonu anlaşılmaktadır.

Asmaya verilecek terbiye şekli mümkün olan en kısa sürede tamamlanmalıdır. Bu süre, terbiye şeklinin ne olduğuyla da alakalıdır. Mesela kordon terbiye şekli normal şartlarda, asma eğer aşılı dikilmişse ikinci yılında, anaç olarak dikilmiş ise, aşılanmasından sonraki sonbahara kadar genellikle büyük ölçüde tamamlanmış olurlar. Dikimden sonra asmaya terbiye şekli verilmesi kolaydır. Geç kalırsa zaman kaybı olur, ürün kaybı olur. İş daha başlangıçta kolay olduğu dönemde halletmek varken, geç kalmasıyla karmaşık ve zor bir iş haline dönüşebilir ki, buna da hiç gerek yoktur.

Terbiye şekilleri; iklim, toprak, yer ve yöney, üzüm çeşidi, anaç ve mekanizasyon gibi faktörlerle yakından ilgilidir. Yani şöyle de diyebiliriz; Uygun bir terbiye şeklinden beklenen faydaların ne olduğu, terbiye şeklinin ne olacağı üzerinde etkindir. Peki, uygun bir terbiye şeklinden beklenen faydalar nelerdir?

1. Terbiye şekli; Kış budaması, toprak işleme, hastalık ve zararlılarla mücadele, sulama ve gübreleme, hasat gibi kültürel uygulamaların kolaylaştırılması ve daha az masrafla gerçekleştirilmesine (mekanizasyona) olanak sağlamalıdır.

2. Asmaların çevrenin olumlu etkilerinden en fazla, olumsuz etkilerinden en az şekilde etkilenmelerini sağlamalıdır. Yani asmaların; don, dolu, rüzgar, yüksek ve düşük nem, şiddetli güneş ışığı vb. olumsuz iklim koşullarından en az düzeyde etkilenmesine, asma organlarının güneşten en etkili şekilde yararlanmasına olanak sağlamalıdır.

3. Terbiye şekli, dalların ve sürgünlerin omca üzerinde düzgün bir şekilde dağılımını sağlamalı ve bu dağılım, büyüme ve gelişme ile verimlilik arasındaki fizyolojik dengenin korunmasına, verim ve kaliteyi doğrudan etkileyen yaprak alanının optimal düzeyde artırılmasına olanak sağlamalıdır.

4. Yaz budamalarına duyulan gereksinimin en aza indirilmesini sağlamalıdır. Asma üzerindeki sürgün ve dalların karmakarışık büyümesi, düzgün dağılmış olanlara göre daha fazla yaz budaması işi gerektirir.

5. Terbiye şeklinin, asmaya verilmesi ve devam ettirilmesi kolay olmalıdır. Yani gerek ilk şeklini verirken, gerekse sonraki yıllarda bunu devam ettirirken, budama bir problem haline gelmemeli, anlaşılabilir olmalıdır. Ayrıca seçilen terbiye şekli gelişen teknoloji ve yeni tekniklerin uygulanmasına elverişli olmalıdır.

İslahiye ilçesi Altınüzüm beldesinde basınçlı sulama teknikleri ve telli terbiye sistemleri uygulayarak modern bağ yetiştiriciliği konusunda farkındalıkları yöre çiftçisine göstermek amacıyla ile 2012 bitkisel üretim döneminde 5 dekar alanda mevcut dikilmiş olan bağın yüksek telli terbiye sistemine alınması, 5 dekar alanda ise mevcut bağ alanında yetişmiş bağların sökülerek yerine bölgede hakim olan ve Antep karası olarak isimlendirilen bağ fidanlarının yeniden dikilmesi ve yüksek telli terbiye sistemi kurulması ile demonstrasyonların kurulması gerçekleştirilmiştir. GAP TEYAP

Gaziantep-Kilis İl Koordinatörlüğü konu uzmanları, paydaş kurum ve kuruluşlardan teknik elemanların gözetiminde 2014 bitkisel üretim sezonuna dek kontrolleri yapılan her iki demonstrasyon alanlarında her türlü hastalık-zararlı mücadelesi, kültürel mücadele ve bitki besleme faaliyetleri bitki yetiştirme uzmanlarınca yapılmıştır. Yapılan hasat sonrası verim kontrollerinde dekara 2.500 kg gibi bölge ortalamasının çok üstünde bir verim alınarak yöre üreticilerinin dikkatlerini çekmiştir. Kültürel mücadele, hastalık-zararlı ile mücadele ve bitki besleme faaliyetlerinin diğer bağ yetiştirildiği alanlara nazaran daha ekonomik olduğu üreticiler tarafından belirtilmiştir. Bölgede daralan ekonominin getirdiği sonuçlar ve üretim maliyetlerinin artması ile üzüm üreticileri, daha az masraf ile daha yüksek kar marjlarını hedeflemektedirler.

Sorumlu yazar: Kürşat Alp ASLAN- Antepfıstığı Araştırma İstasyonu Müdürü, GAZİANTEP

GAP TEYAP ve BAŞARI HİKÂYESLERİ

• Başarı Hikayesi

GAP TEYAP kapsamında Nisan 2011 ve Aralık 2013 yılları arasında Şanlıurfa Proje Ekibi olarak çiftçilere yeniliklerin tanıtılması ve benimsetilmesi için çeşitli bitkisel, hayvansal ve sulama alanında demonstrasyonlar kurulmuştur. Gerçekleştirilen bu faaliyetler ile çiftçinin getirilen yenilikleri daha çabuk ve inanarak benimsemesi amaçlanmıştır. Bu çalışmalardan biri, Bozova Mülkören Köyü çiftçilerinden Reşit TAŞ ile damla sulama yöntemi ile sırık domates yetiştiriciliği demonstrasyonudur. Çiftçimiz hem azmi hem de ekibimizin doğru yönlendirmeleri ile sürdürülebilir ve başarılı olmuştur. Çiftçimiz ilk yıl 3 dekar, ikinci yıl 14 dekar alanda yetiştiricilik yapmıştır. İlk yıl kurulan sırık domates yetiştiriciliği demonstrasyonunda işçilik sorunu nedeni ile çiftçilerin bir kısmı devam ettirememişlerdir. Sırık domates yetiştiriciliği diğer yetiştiriciliklere göre daha fazla ve daha teknik işçilik gerektirmekte-

dir. Bu yüzden ülkemizde çoğunlukla aileler, bakabilecekleri 2,5-3 dekar alanda bu işi yapmaktadır. Alan genişlediğinde işçi temini gerektiğinden sorunlar yaşanmaktadır. Ekonomik olarak 2-5 dekar alan, aileler için yeterli gelmektedir. Reşit Taş ilk yıl 3 dekar alanda ailesi ile işçiliği yapabilmıştır. İkinci yıl 14 dekar alana çıkınca dışarıdan işçi temin etmiştir.

Sırık domates yetiştiriciliğinde birim alandan otarak yetiştiriciliğe göre 3-4 kat fazla ürün alınabilmektedir. Elde edilen meyve daha kaliteli olmaktadır. Pazar değeri yükselmektedir. Reşit Taş 3 dekar 2012'de 20 ton, 10 dekar 2013'de 80 ton ürün hasat etmiştir (14 dekarın 4 dekarı yerde yetiştirilmiştir). 2013'te tarlada 160 ton verim alınabilecekken; Ağustos ayında meydana gelen 5 günlük sıcak poyrazın zararı ürünün yarısının tarlada kalmasına sebep olmuştur. Çiftçi önümüzdeki yıl olası poyraz zara-

rına karşı önerilen sisleme sistemini kurarak, önlemini alacaktır. Bunun yanı sıra güneş zararına karşı gölge perdesi de kuracaktır. Bunlar yüksek maliyet oluşturmaktadır.

Ancak çiftçi ikinci yılında yaptığı yetiştiricilikle 70.000 TL gelir elde etmiştir ve yatırımı için kaynağını kendisi kazanmıştır. Çiftçi 2 yılda teknik elemanlar ile uyumlu çalışması ve işlerini azim ve kararlılıkla iyi yapması sayesinde teknik ve pratik kapasitesini tecrübeli bir yetiştirici seviyesine getirmiş ve bölgesinde önder bir çiftçi olmuştur. Reşit Taş arazisinde 2013'te yapılan çalışmalarda GAP TEYAP kapsamında 5 da alana fide desteği verilmiştir. Kalan 9 da alan çiftçi tarafından tesis edilmiştir. Arazide 12 adet sırık domates çeşidi özel tohum firmasının işbirliği ile denenmiş ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu demonstrasyonlar tohumdan meyveye, çiftçiden tüketiciye her noktada kıymetli veriler sağlamıştır. Önümüzdeki yıllarda sırık domates yetiştiriciliğinin yaygınlaşması beklenmektedir.

Şanlıurfa Proje Ekibi- 2013

Kaynak : GAP TEYAP Final ve Demonstrasyon Raporları, 2012. Şanlıurfa,

• GAP TEYAP Faaliyetleri

Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım Modeli 2014

Tarımsal Eğitim Yayım ve Koordinasyon Birimi (TEYKOB) tarafından 2014 yılı için planlanan 20 konuda 400 teknik eleman eğitime karşılık bu dönem içerisinde 12 konuda 325 teknik

eleman eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitimlerin konunun uzmanı kurum ve kişiler tarafından verilmesine azami gayret gösterilmiştir. Eğitimlerde genellikle GTHB nin araştırma ku-

rumları ile işbirliği yapılmıştır. Mümkün olmayan durumlarda ise özel sektörden en yetkin kişilerin yer alması için özel çaba harcanmıştır.

Kişisel Gelişim Teknikleri Eğitimi

03 – 07 Şubat 2014 / Şanlıurfa:

Verilen bu eğitim ile; model kapsamında kilit rol oynayan İl Koordinatörleri ve çiftçi örgütlerinde tarımsal eğitim ve yayım faaliyetleri yürüten teknik personelin başta yöre çiftçisi olmak üzere tüm paydaşlar ile daha etkin iletişim kurarak GAP Bölgesinde çiftçi eğitim ve yayım hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi, etkinleştirilmesi ve sürdürülmesine büyük katkılar sağlanması amaçlanmıştır.

Sulama Yayımıcısı Temel Eğitimi-1

23 – 27 Haziran 2014 / Adana:

Eğitimin temel amacı; GAP-TEYAP Model uygulama alanlarında faaliyet gösteren yayım elemanlarının "su kaynaklarının etkin kullanılması" konusunda çiftçilere hizmet verme kapasitelerinin artırılmasıdır.

Mısır Yetiştiriciliği Eğitimi-1

07 – 08 Ağustos 2014 / Şanlıurfa:

Bu eğitim ile hedeflenenler katılımcıları; dünyada ve ülkemizde mısır tarımı, mısırın iklimsel isteği, mısırın toprak isteği ve toprak hazırlığı, mısırdaki bitki besleme, sulama, hasat ve depolama, önemli hastalık - zararlılar ve mücadeleleri ile mısır yetiştiriciliğinin ekonomik değerlendirilmesi konularında eğitmek olmuştur.

Pamuk Yetiştiriciliği Eğitimi-1

28 - 29 Ağustos 2014 / Şanlıurfa:

Bu eğitim ile hedeflenenler katılımcıları; dünyada ve ülkemizde pamuk tarımı, pamuğun iklimsel isteği, pamuğun toprak isteği ve toprak hazırlığı, pamukta bitki besleme, sulama, hasat ve depolama, önemli hastalık - zararlılar ve mücadelesi ile pamuk yetiştiriciliğinin ekonomik değerlendirmesi konularında eğitmek olmuştur.

Sebze Yetiştiriciliği Eğitimi-1

20 - 21 Ağustos 2014 / Şanlıurfa:

Eğitim ile hedeflenenler katılımcıları; dünyada ve ülkemizde biber, domates, karpuz ve kavun tarımı, bu ürünlerin iklimsel isteği, toprak isteği ve toprak hazırlığı, bitki besleme, sulama, hasat ve depolama, önemli hastalık - zararlılar ve mücadelesi ile ekonomik değerlendirmesi konularında eğitmek olmuştur.

Antepfıstığı - Badem Yetiştiriciliği

06 - 07 Kasım 2014 / Gaziantep:

Bu eğitim ile hedeflenenler katılımcıları; Badem ve Antepfıstığı başlıkları altında tesis kurumu, yaprak ve toprak örneklerinin alımı ve gübreleme, budama-hastalık-zararlıları ve mücadelesi ile bazı kültürel uygulamalar (aşılama, budama, vb. gibi) konularında eğitmek olmuştur.

Bağcılık Eğitimi – 1

05 Kasım 2014 / Gaziantep:

Bu eğitim ile hedeflenenler katılımcıları; Bağ başlığı altında tesis kurumu, yaprak ve toprak örneklerinin alımı ve gübreleme, budama-hastalık-zararlıları ve mücadelesi ile bazı kültürel uygulamalar (aşılama, budama, vb. gibi) konularında eğitmek olmuştur.

Arıcılık Eğitimi

13 - 17 Ekim 2014 / Alata – Mersin:

Eğitiminin temel amacı; GAP bölgesinde arıcılıkla uğraşan bölgelerden seçilen yayım elemanlarının GTHB Mersin-Alata Bahçe Kültürleri Araştırma İstasyonu Arıcılık Bölümünde (Alata-BKAİ) arılı kovan hazırlama, ana arı, oğul arı ve arı ürünleri üretme, arı kolonisinin bakım, beslenme, arı ürünleri hasadı, arıcılık araç, gereç ve ekipmanın bakım- onarım işlemleri vb. gibi temel konularda eğiterek arıcılık konusunda teknik kapasitelerini geliştirmek ve yayım çalışmalarında etkinliklerini artırmaktır.

Sulama – İBY Eğitimi - 1

20 – 24 Ekim 2014 / Adana:

Eğitim, GAP kapsamında işletmeye açılan sulama alanlarında tarımsal danışmanlık hizmeti yürüten yayım elemanlarını sulama tesislerinin işletme, bakım ve yönetim konularında eğiterek saha çalışmalarında bu konularda çiftçileri bilgilendirmek suretiyle suyu ve tesisleri sahiplenmelerini sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.

Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği Eğitimi

17 – 21 Kasım 2014 / Balıkesir:

Eğitiminin amacı GAP-TEYAP Model kapsamında çalışan GAP-TEYAP personeli ile model kapsamında işbirliği yapılan çiftçi örgütlerindeki yayım elemanlarının küçükbaş hayvancılık konusunda kapasitelerini artırarak onların bu konuda yapacakları çiftçi eğitim ve yayım etkinliklerini geliştirmektir.

Raporlama ve Sunum Teknikleri Eğitimi

30 – 31 Ekim 2014 / Şanlıurfa:

Bu eğitim ile; Model kapsamında kilit rol oynayan İl Koordinatörleri ve çiftçi örgütlerinde tarımsal eğitim ve yayım faaliyetleri yürüten teknik personelin başta yöre çiftçisi olmak üzere tüm paydaşlar ile daha etkin iletişim kurarak GAP Bölgesinde çiftçi eğitim ve yayım hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi, etkinleştirilmesi ve sürdürülmesine büyük katkılar sağlanması amaçlanmıştır.

Organik-İyi Tarım Uygulamaları Eğitimi

22 – 23 Aralık 2014 / Şanlıurfa:

Bu eğitim ile; GAP bölgesinde çiftçi örgütlerinde ve serbest olarak çalışan yayım elemanlarına organik ve iyi tarım konusunda çiftçi yayım faaliyetlerinde kullanabilecekleri temel bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır.

ÇİFTÇİNİN GÜNLÜĞÜ

• Pamuk

TOPRAK HAZIRLIĞI

Toprak 25-30 cm lik derin sürüm ile alt üst yapılır. Derin sürüm, derin köklü yabancı otların imhasının, bitki artıklarının gömülüp organik madde oluşturmasını, toprağın gözenekliğinin ve su tutma kabiliyetinin artmasını, havalanmasını, mikroorganizma faaliyetlerinin çoğalmasını ve müteakip toprak işlemlerinin kolaylıkla yapılmasını sağlar. Pamukta gerekli toprak hazırlığı bir yıl önce yetiştirilen ön bitkinin çeşidine göre farklı şekilde yapılır.

Buğday hasadından sonra tarla hazırlığı: Buğday hasadını takiben tarla, anız tavında iken derin sürüm yapılır. Derin sürümü takiben sonbaharda düşen ilk yağıştan sonra toprak tava geldiğinde, goble ve diskaro ile 10-15 cm derinlikte sürüm yapılır. Tavda yapılan bu sürüm arta kalan kesikleri parçalayıp dağıtır ve kış devresinde oluşan otları imha eder. Bu işlemi takiben tarlaya iyi bir tohum yatağı hazırlamak için 2-3 tapan çekilerek toprak bastırılır ve mibzerle ekime başlanır.

Pamuk hasadından sonra tarla hazırlığı: Pamuk hasadını takiben pamuk bitkileri sap keserle küçük parçalara ayrılır ve tarla 25-30 cm derinlikle sürülür. Tohum ekimine kadar yapılan diğer uygulamalar buğdayı takiben yapılan tarla hazırlığının aynısıdır.

TOHUM ÇEŞİDİ SEÇİMİ

Pamuk tarımında ekimi yapılacak pamuk çeşidinin seçiminde, verim ve kalite özelliklerinin yanında ekimi yapılacak çeşidin yöredeki önemli hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı olması göz önünde bulundurulur. Bunun için;

Pamuk yetiştirilen Güneydoğu Anadolu ve Ege bölgesinde pamuk alanlarında en önemli sorunlardan birisi olan Verticillium ve Fusarium seçilecek pamuk tohumu çeşidinin bu hastalıklara dayanıklı olması gerekir.

Beyazsinek ve yaprakbitlerinin sorun olduğu alanlarda tüysüz çeşitler seçilmeli, Yaprakpiresi (emposca) ise tüysüz yapraklarda etkilidir. Bu nedenle bu zararlıya karşı tüylü çeşitler kullanılmalıdır.

EKİM TARİHİ

En hazırlanmış uygun pamuk ekim zamanı, iyi normal tavlı toprakta sabah saatlerinde 6-7 cm derinlikte toprak ısısının üç gün süreyle en az 18 °C 'yi bulduğu dönemdir. Bu zamanlama genellikle bölgemiz için 15 Nisan'dan başlayarak Mayıs ayının ilk haftasına kadar uzanmaktadır.

EKİM YÖNTEMİ

Pamuk tarımında iyi bir çimlenmenin sağlanması için gerekli olan toprak işleme aynı zamanda kışlamasını ve yaşamını toprakta geçiren zararlı böcekleri ve toprak kökenli mantari hastalıklarında gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu yöntemlerden birisi "SIRTA EKİM"dir. Sırtta ekim yapılacağı zaman sonbaharda derin sürüm yapıldıktan sonra sırt listeri ve ya kombine sırt yapma makinesi ile sırtlar oluşturulur. Sırtlar kışı geçirmek üzere bu şekilde bırakılır. Kışın yer yer zarar gören sırtları düzeltmek ve ekim öncesi gübreleme ve yabancı ot ilaçlaması yapıldıktan sonra bunları toprağa karıştırmak amacı ile ekimden önce yapılır.

KULLANILACAK GÜBRE	İÇERİĞİ	KULLANIM MİKTARI (kg)	UYGULAMA ZAMANI
15.15.15 Kompoze	%15 Azot , Fosfor, Potasyum	%15 %15 40 kg	Ekimden önce veya ekim zamanında
Amonyum Sülfat	%21 Azot	25 kg	İlk sudan önce
Üre	%46 Azot	10 kg	İkinci sudan önce
Veya			
20.20.0	%20 Azot, Fosfor	%20 30 kg	Ekimden önce ve ekim zamanında
Amonyum nitrat	%33 Azot	15 kg	İlk sudan önce
Üre	%46 Azot	10 kg	İkinci sudan önce
Veya			
DAP	%18 Azot, Fosfor	% 46 15 kg	Ekimden önce ve ekim zamanında
Amonyum Sülfat	%21 Azot	30 kg	İlk sudan önce
Üre	%46 Azot	15 kg	İkinci sudan önce

- Yağışlı dönemlerde sorun olan kaymak tabakası kırılmakta ve bu nedenden dolayı çimlenme, çıkış ve kök gelişimi daha rahat olmakta,
- Sulama için karık açmakta kolaylık sağlamaktadır,
- Ekim derinliğinin ayarlanması daha iyi olmaktadır,
- Sırtta ekimde tohumlar düze ekime göre daha erken çimlenmekte ve gelişimin ilk aşamasında üç günlük erkencilik sağlamaktadır,
- Düze ekime göre daha çabuk ısınan ve daha iyi havalanan sırtlarda, pamuk fideleri kök çürüklüğü hastalığından daha az etkilenmektedir.
- Sırtlar, ekim döneminden önceki sonbahar veya kışın yapıldığı için, çok kısa ve kritik olan ekim sezonunda, pamuk ekimi kısa sürede tamamlanarak işçilik ve zamandan tasarruf edilmekte,
- Makineli hasat için avantaj sağlamaktadır,
- Geleneksel yöntemlere göre daha az alet ve ekipman girdiği için toprak işleme maliyeti azalmaktadır.
- Sırtta ekimin saymış olduğumuz olumlu yönlerinin yanında şu hususlara dikkat edilmelidir.
- Sırtta ekim toprak sıcaklığını artırarak erken ekimi mümkün kılmaktadır. Tohum yatağındaki sıcaklık yönlerine göre

değişiklik göstereceğinden dolayı ekim yönünün DOĞU-BATI yönünde yapılması önerilmektedir.

- Tuzluluk sorunu olan topraklarda tuzun sırtın tepesinde birikmesi sonucunda filiz çıkışını olumsuz etkileyeceğinden dolayı uygulanmamalıdır.
- Sırtta ekim yapılacak tarlaların tesviyelerinin, sırt düzgünlüğü ve karık usulü sulama yapılması için düzgün yapılmalıdır.
- Sırtlar çabuk ısındığından dolayı son hazırlama işleminden sonra hemen ekim yapılmalıdır.
- Sırtta ekim, %10 daha fazla yabancı otlamaya neden olacağından dolayı ot mücadelesine dikkat edilmelidir.

TOHUM MİKTARI

Bölgelere göre değişmekle birlikte makineli hasatta bir dekara 9500-10500 pamuk bitkisi ideal kabul edilmektedir.

Ancak dekara 7500-9500 adet bitki de yeterli kabul edilmektedir. Belirtilen bu bilgiler ışığında havı alınmış Delinte (çıplak) tohumlarda 2.5- 3 kg tohum yeterli olmaktadır.

EKİM DERİNLİĞİ

Pamuk tohumlarının ekiminde en uygun ekim derinliği 6-7 cm'dir.

EKİMDE SIRA ARASI MESAFESİ

Pamuk yetiştiriciliğinde sıra mesafesi 70 cm ve sıra üzerinde en ideal sayı bir metre mesafede 7-9 bitkidir. Bir başka deyişle sıra üzeri mesafe 12-15 cm olmalıdır.

GÜBRELEME

Bilinçli kullanıldığında önemli verim artışı sağlayan gübreler, önerilen miktardan fazla kullanıldığı zaman pamukta beyazsinek, yaprakbiti ve yaprakpireleri gibi emici böcekler ile bazı hastalıklara davetiye çıkarmaktadır.

Pamuk tarımında bölgelere göre değişmekle birlikte saf olarak dekara azot 12-18 kg, fosfor için 6-9 kg'dır

YABANCI OT KONTROLÜ

Yabancı ot mücadelesi yapılmadığı durumlarda, yabancı ot zararı nedeniyle ürün kaybı %20-60 oranında olmaktadır. Yabancı otlar pamuk bitkisine su, ışık, topraktaki besin maddeleri ve kapladıkları alan bakımından ortak olurlar; bazı türleri hastalık ve zararlılara konukçuluk yaparlar; bazı türleri pamuk hasadını güçleştirir. Pamukta yabancı ot rekabeti pamuğun çıkışından itibaren başlar ve 4-8 haftalık dönemde önem taşır. Pamukta yabancı otlarla mücadele iki yöntem ile yapılır. Bunlar;

KİMYASAL MÜCADELE

Kimyasal mücadele uygulanma zamanına göre sınıflandırılır. Bu uygulama zamanları ekim öncesi, çıkış öncesi ve çıkış sonrası olarak adlandırılır.

a. Ekim Öncesi: İlaçlar ekim için hazırlanmış toprağa ekimden 1-10 gün önce uygulanır ve 5-7 cm derinliğe diskaro ve ya tırmık ile karıştırılır. Ekim öncesi ilaçlı mücadele ile tek yıllık dar ve geniş yapraklı otların önemli bir bölümünün çıkması önlenir.

b. Çıkış Öncesi: Kullanılacak ilaçlar pamuk ekiminden 24 saat içinde (pamuk tohumları çimlenmeden önce) toprak yüzeyine uygulanır ve toprağa karıştırılmaz. Yüksek etki için toprağın nemli olması istenir. Çıkış öncesi uygulanan ilaçlamada tek yıllık dar ve geniş yapraklı otların önemli bir bölümünün çıkması önlenir.

c. Çıkış Sonrası: Bu uygulama zamanında kullanılan ilaçlı mücadelede kaynaş, darıcan, gibi dar yapraklı yabancı otlar 15-20 cm boyda (6-10 yapraklı) iken bir veya iki defa uygulanır.

KÜLTÜREL MÜCADELE

Bu uygulamada çapalama yöntemi uygulanır. Çapalama işleminin yabancı otlar ile mücadeleden başka faydaları da bulunmaktadır. Çapalama işlemi ile yüzeydeki kılcal damarlar parçalandığından buharlaşma nedeniyle oluşacak su kaybı önlenmekte, fide çıkışı esnasında görülen fide kök çürüklüğü etmenlerinin neden olduğu fide kurumalarının oranını azaltmakta, toprağın havalanması nedeniyle kök gelişimine uygun bir ortam hazırlanmasına katkı

sağlamaktadır. Pamuk tarımında çapalama işlemi el ve makine ile yapılmaktadır. Pamuk gelişiminde önemli bir yere sahip olan çapalama işleminde uygulama sayısı bitki gelişmesine, yabancı ot yoğunluğuna göre iki ile dört arasında değişmektedir.

SULAMA

Pamukta sulamanın amacı, kaliteli ve en yüksek verimi almak için, doğal yollarla karşılanamayan suyun yapay yollarla, toprağa ve bitkiye zarar vermeden, toprağa uygulanmasıdır.

Günümüz modern çeşitlerinde ilk suyun geciktirilmesi % 20'lere varan verim kaybına neden olmaktadır. Bu nedenle özellikle ilk suyun verilmesi tarihi doğru tespit edilmelidir. Genel olarak ilk su erkenci çeşitlerde çiçeklenme başlangıcını beklemeden verilmelidir. Bitkinin ana sapı üzerinde meydana gelen kırmızı rengin tepe tomurcuğuna 10-15 cm yaklaşması ilk sulama tarihi için yardımcı bir kriterdir. Daha sonraki sulama zamanının saptanmasında şu kriterler yardımcı olabilir.

- Bitki gelişmesi yavaşlamış, sabah ve akşam saatlerinde bitkilerde solgunluk belirtileri oluşmuşsa,
  - Yaprak renkleri koyu yeşil renk almışsa,
  - Çiçeklenme normal seyrinden fazla ve çiçekler üst tarafta yapraklar alt tarafta oluşmuşsa,
  - Gövdedeki kırmızılık tepe tomurcuğuna yaklaşmış ise sulama zamanı gelmiş demektir.
- Pamuk genellikle 13-17 gün aralıklarla sulanmalıdır. Ancak yeterli ve zamanında yapılan sulamanın getireceği faydanın yanı sıra aşırı sulamanın neden olabileceği önemli olumsuzluklar söz konusudur. Aşırı sulama bitki boyunun büyümesine ve verimde azalmalara, mantarlı hastalıkların çoğalmasına, bazı zararlı böceklerin yoğunluklarının artmasına, kalitenin düşmesine ve toprakta bulunan bitki besin elementlerinin yıkanmasına neden olmaktadır. Bu nedenlerle, bir sulamada dekara 90 tondan fazla su verilmemeli, tava sulama yerine kontrollü karık sulaması yapılmalı, su göllenmelerine kesinlikle mü-

saade edilmemeli, bitkilerin alt kısmındaki bir kaç koza açtığına sulama kesilmelidir. Aksi takdirde en verimli alt kozalar mantar (boll rot) yüzünden kaybedilecek ve ciddi verim kaybı oluşacaktır.

HASAT

Ülkemiz genelinde görülen tarım sektöründeki işgücü sıkıntısı pamuk hasadının elle yapılmasını ekonomik olmaktan çıkarmıştır. Ülkemizde de pamuk hasadında mekanizasyona geçiş kaçınılmazdır. Burada en önemli faktör, makineli hasada uygun pamuk çeşitlerinin ve tarım tekniklerinin tatbik edilmesidir. Makineli hasatta saf ve durulmuş çeşit seçimi defoliant uygulaması dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardır.

Saf ve durulmuş çeşit seçimi hasatta tarla yeknesaklığı sağlama açısından makineli hasattaki ayar problemlerini ve dolayısıyla fire oranını azaltacaktır. Diğer önemli husus olan defoliant uygulamasında da zamanlama verime büyük etki

etmektedir. Defoliant çeşidine göre uygulama zamanı değişmekle birlikte genel olarak en uygun zaman kozaların arzulanan olgunluk derecesine ulaşmış olmasıdır.

Bu dönem genellikle kozaların enine rahat bir şekilde kesilemedikleri yani çekirdek kabuklarının sertleşmeye ve renklerinin koyulaşmaya başladığı dönemdir. Kozalar bu evrede baş ve işaret parmakları arasında kolayca sıkılamaz olurlar. Oluşan kozaların yapılan defoliant uygulamasından olumsuz etkilenmemeleri için en az 35 - 45 günlük olmaları gerekir.

Kaynak: Pamukta Entegre Üretim – Prof. Dr. Cafer MART – 2012
Pamuk Tarımı – www.gap.gov.tr
www.gapteyap.org

SERBEST KÖŞE

• Çocuklar Suruç Ovası'na Su Geldiğinde Yaşantılarında Olabilecek Değişiklikleri Anlattı

Suruç Suya Hazırlık Eylem Planı kapsamında GAP İdaresi ve Suruç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliği ile düzenlenen "Suruç Ovasına Su Geldiğinde Suruç İlçesinde ve Yaşantınızda Olabilecek Değişiklikler: Düşünceleriniz, Hayalleriniz..." konulu kompozisyon yarışması ödül töreni 23 Şubat 2014 tarihinde Suruç Öğretmenevi'nde gerçekleştirilmiştir.

Suruç ilçesindeki 16 ortaokuldan toplam 660 kompozisyonun katıldığı yarışma ile yakında tamamlanacak olan Suruç Sulama Projesi hakkında ortaokul öğrencilerinin düşüncelerini ifade ederek projeyi sahiplenmeleri amaçlanmıştır.

Suruç Suya Hazırlık Eylem Planı faaliyetleri kapsamında düzenlenen yarışmanın Suruç Öğretmenevi'ndeki ödül töreninde birinci Ahmet Can Gümüş, ikinci Hacire Deniz, üçüncü Rojin Yüzügülen olmuştur. Bu güzel kompozisyonu dergimiz okuyucuları ile paylaşmaktan mutluluk duyarız.

UMUDU SIKIP SUYUNU ÇIKARMAK

Dünyanın belki de en bereketli topraklarına sahip olan, tarihte "medeniyetler beşiği" olarak anılan Mezopotamya'nın orta yerinde kurak bir coğrafyadır Suruç.

Suruç bölgede sulu tarımın yapıldığı ilk ovalardan biridir aslında. Ancak insanoğlunun bilinçsizliği sebebiyle doğa, verdiklerini tek tek geri almış, bu toprakları kuraklığa mahkum etmiştir.

Türkiye'nin en büyük sulama tüneli olma özelliği taşıyan Suruç Ovası Pompaj Sulama Projesi'nin tamamlanmasıyla Suruç Ovası can bulacak, Suruç bu proje sayesinde ekonomik, sosyal

ve kültürel olarak gelişimini artıracaktır.

Suruç'a su gelirse çatlamış toprak yeşerecek. Halk kendi toprağını ekip biçecek. Bol bol ürünler alacak doğanın bereketli ellerinden.

Suruç'a su gelirse insanlar doğup büyüdüğü memleketi toprağını işleyemediği için bırakıp gitmeyecek.

Su gelirse Suruç' a bölge halkı köylerinden, akrabalarından, analarından ayrı, gurbet ellerde karın tokluğuna çalışmak zorunda kalmayacak. Suruç'a su gelirse sıla hasreti çekenler; köylerine, memleketlerine, özlemini çektiği topraklarına geri dönecek.

Suruç'a su gelirse mevsimlik işçiler başka diyarlara göç etmek zorunda kalmayacak. Yazın kavurucu sıcağında, kışın buz gibi ayazında yok paraya çalışmayacak. Havaların ısınmasıyla yollara düşen mevsimlik işçiler o yollarda can vermeyecek. O çocuklar yaz tatilini çalışmak için değil tatil için bekleyecek.

Suruç'a su gelirse çiftçimiz umudunu bir damla yağmura bağlamayacak. Senede tek ürün yerine en az iki ürün alacak topraktan. Hem de daha kaliteli ve daha fazla çeşit elde edecek.

Suruç'a su gelirse içme suyu sıkıntısı son bulacak. Halk daha sağlıklı ve kolay ulaşılabilir suya kavuşacak.

Su gelirse Suruç'a evde analarımız birçok zorluktan kurtulacak. Dışarıdan su taşınmayacak eve. Bulaşığı, çamaşırını yıkamak için suyun gelme saatini beklemeyecek. Her akşam depoyu doldurma derdine düşmeyecek.

Suruç'a su gelirse bölge halkı ekonomik olarak refaha erişecek. Bu da beraberinde sosyal ve kültürel gelişmeyi getirecek. Gençlerimiz kahvehane köşelerinde çürümeyip kültürel etkinliklerde bulunabilecek.

Su gelirse Suruç'a şehrimiz gelişecek. Yapılacak yatırımlarla işsizlik azalacak. Bu da beraberinde daha huzurlu aile, daha huzurlu toplumu getirecek.

Suruç' a suyun gelmesiyle toprak yeşile bürünecek. İnsanlarımız fakirliğe, yoksulluğa mahkûm olmaktan kurtulup refaha kavuşacak. Gençlerimiz cahillikten kurtulup yarınlarımızı aydınlatacak. Bu topraklar suyla buluşunca hayat daha yaşanılır olacak. Mezopotamya'nın en bereketli bu toprakları suyla hayat bulacak. Tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu topraklar, kim bilir belki de suyun gelmesiyle birlikte tekrar ayağa kalkacak, şahlanacak ve eskiden olduğu gibi yine, yeniden medeniyetin merkezi olacak. Çok uzak değil. Yakın! Çok Yakın!

Ahmet Can GÜMÜŞ
M. Akif ERSOY Ortaokulu
Yarışma 1.si

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

• Kekik yağı ve mucizesi

- Kekik iştah açar ve sindirim sistemini uyarır. Sindirim sisteminde görülen ekşimeler ve krampı ağrılar bir bardak kekik çayı ile geçirilebilir.
- Hazmı kolaylaştırır, idrar ve gaz söktürür.
- Derideki yaralara ve böcek ısırıklarına sürülürse yararlı olur. Akne tedavisinde temizleyici ve iyileştirici etkileri vardır.
- Böbreklerdeki ve bağırsaktaki mikropları öldürür.
- Bağırsak kurtlarını düşürmeye ve bağırsak iltihaplarının iyileşmesine yardımcı olur.
- Vücudu kuvvetlendirir
- Kekik yağı romatizma ağrılarını hafifletir ve vücuttaki diğer yağların parçalanmasını sağlar. Kan dolaşımını düzenler ve kan şekerini düşürür.
- Kalp çarpıntılarını keser. Stres ve uykusuzluğa iyi gelir.

• Salatalık

- Salatalık, günlük ihtiyacınız olan birçok vitamini içerir. Tek bir tanesinde Vitamin B1, Vitamin B2, Vitamin B3, Vitamin B5, Vitamin B6, Folik Asit, Vitamin C, Kalsiyum, Demir, Magnezyum, Fosfor, Potasyum ve Çinko ihtiva eder.
- Öğleden sonra yorgunluk mu hissettiniz? Kahveyi, çayı, soğuk içecekleri bir taraf bırakın ve bir salatalık yiyin. Salatalık iyi bir B vitamin ve karbonhidrat kaynağıdır ve yediğinizde saatler sürecektir yorgunluğunuzu kısa bir sürede ortadan kaldırır.
- Banyo veya duştan sonra aynanızın buğulanmasından şikâyetçi misiniz? Bir salatalık dilimini alıp aynayı ovun. Hem buğulanma yok olacak hem de pırıldayan bir aynaya ve nefis bir kokuya sahip olacaksınız.
- Haşereler bahçenizi veya saksı bitkilerinizi mahvediyor mu? Bahçeniz için

bir alüminyum tabağa (ya da alüminyum folyoya) salatalık dilimlerini koyup, ortada bir yere yerleştirin. Saksılarınıza ise birkaç dilimi toprağın üzerine yine alüminyum tabak veya folyo ile yerleştirin. Bütün mevsim haşerelerden kurtulacaksınız. Salatalıktaki kimyasallar alüminyum ile etkileşerek insanların algılayamadığı ama haşereleri deli eden bir koku yayar ve onların ortadan kaybolmalarına neden olur.

- Bayanlar, sokağa çıkmadan önce veya denize-havuz girmeden önce bir süreliğine selülitlerinizden kurtulmak ister misiniz? Sorunlu bölgelerinizi birkaç dakika süreyle salatalık dilimleriyle ovun. Salatalıktaki fotokimyasallar derinizdeki kollajenlerin gerilmesini sağlar, dış tabakayı sıkılaştırarak selülitlerin görünüşünü azaltır. Aynı şekilde kırışıklıklara da iyi gelir (özellikle de göz civarları için).

- Baş ağrısından kurtulmak ister misiniz? Yatağa girmeden önce birkaç dilim salatalık yiyin ve ertesi Sabah dipdiri, baş ağrısız kalkın. Salatalık, vücudun kaybetmiş olduğu gerekli besinleri takviye edici yeterli miktarda şeker, B vitaminleri ve elektrolitleri ihtiva ettiği için yediğiniz birkaç dilim sorunlarınızı hemen yok eder.
- Özellikle diyet yapanlar, açlık dürtünüzü ortadan kaldırmak mı istiyorsunuz? Salatalık yiyin.
- Evinizde ayakkabı boyanız mı kalmadı? Taze kesilmiş bir salatalık ile ayakkabınızı ovalayın. İçerdiği kimyasallar ayakkabınıza hem harika görünen bir parlaklık verir hem de deriyi su geçirmez hale getirir.
- Evinizde bir kapı, pencere ya da benzer bir şey gıcirtı mı yapıyor? Bir dilim salatalık alıp gıcirtı yapan yerlere sürün (tabii sürünme yapan yerlere, menteşenin dışına değil!) gıcirtı gidecektir.
- Kendinizi gergin, bitkin mi hissediyorsunuz (özellikle ders çalışan öğrenciler, yeni bebek sahibi olmuş anneler ve diğer herkes) ? Bir tas kaynar suyun içine bir bütün salatalığı ince dilimler halinde keserek koyun. Tası da bulduğunuz odada uygun bir yere koyun. Salatalıktaki kimyasallar ve diğer besinler kaynar suyun içine girince tepki gösterirler ve suyun buharı ile birlikte bulunduğunuz odaya yayılarak nefis bir aroma yayarlar. Bu aroma sizlerin tüm gerginliğini alarak sakın kişiliğinize dönmenizi sağlayacaktır. Özellikle öğrenciler bunu denemelidir.
- Yemek yediniz ve ağızınızdan kötü koku yayıyorsunuz. Bir salatalık dilimini alıp dilinizle damağınıza yerleştirin ve en az 30 saniye öyle tutun. Ağızınızda kötü kokulara neden olan bakterilerin fitokimyasallar sayesinde ölmesi nedeniyle bu sorundan kurtulmuş olacaksınız. (Soğan-sarımsak kokusu konusunda bir bilgi yok. Bunu da siz deneyin ve sonucu görün.)
- Evyelerinizi, lavabolarınızı çevreye zarar vermeyecek bir şekilde temizlemek ister misiniz? Bir dilim salatalığı alıp temizlemek istediğiniz yeri ovun. Sadece yılların birikimi lekeleri kirleri temizlemekle kalmaz, ayrıca güzel bir parlaklık verir temizlediğiniz yere. Bunun yanında elleriniz de o temizlik malzemelerin verdiği zararlardan kurtulmuş olur.
- Kalemle yazarken bir hata yaptınız ve hatayı silmek istiyorsunuz. Salatalık kabuğunu alıp yavaş ve nazikçe silmek istediğiniz yazıya sürün. Boya kalemlerinde ve keçe kalem yazılarında da oldukça yararlı. (Bilirsiniz bazen çocuklarımız duvarlara yazılar yazar, resimler yaparlar. Onlarda da deneyebilirsiniz.)

**Birleşeceğiz... Çalışacağız...
Üreteceğiz... Kazanacağız...**

Çiftçiler bilinçleniyor tarım güçleniyor.

T.C. Kalkınma Bakanlığı
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

**Bilgi ve becerilerinizi artırmak için
tüm desteğimizle sizinleyiz.**

GAP
TEYAP
TARIMSAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ

www.gapteyap.org

PEYGAMBERLER ŞEHİRİ

Şanlıurfa...

Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Şanlıurfa, doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeybatıda Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır illeriyle çevrilidir ve ilin güneyinde 789 km'lik Türkiye-Suriye sınırı uzanır. İlin geniş bir bölümü, büyük Arabistan masifinin düzleşmiş kuzey bölümü ile Güney Doğu Torosların güney etekleri üzerinde yer alır. Güneye doğru gidildikçe dağların yüksekliği azalır ve ilin güneyi geniş ovalarla kaplıdır. Bunların başlıcaları Suruç, Harran ve Vi-ranşehir ovalarıdır.

• Yüzölçümü 18.584 km² olan Şanlıurfa' da genel itibarıyla karasal iklim kendini gösterir. Şanlıurfa 2010 yılı verilerine göre 1.663.371 kişilik bir nüfusa sahiptir.

• Harran' ı, Balıklıgöl' ü, Ceylanpınar' ı ve mimarisi ile zengin bir kültür mirasına ve doğaya sahip "Peygamberler Şehri" Şanlıurfa...

• Kentin bilinen en eski adı Edessa' dır. M.Ö. 4. Yüzyılda bölgeye hakim olan Selevkoslar döneminde kente verilen bu ad, yakın zamana değin Makendonya Krallığı' nın merkezi olduğu sanılan Edessa' dan gelir. Sonraki adı olan Urfa, Süryanice Orha, Orhai yada Urhai' den kaynaklandığı sanılmaktadır. Yöre halkının 1920' deki Fransız işgaline karşı gösterdiği destansı direnişin anısını yaşatmak amacıyla kentin adı 1984' te Şanlıurfa olarak yenilenmiştir.

EL SANATLARI

• Bakırcılık, Urfa' daki geçmişi M.Ö. 3. Ve 4. Yüzyıla kadar uzandığı bilinen bakırcılık 1960' lı yıllara kadar önemini korumuş ve Kazancı Pazarı ve Hüseyiniye çarşılarında çok sayıda usta tarafından yaşatılmıştır. Günümüzde yaklaşık 30 ustası kalmış olan Şanlıurfa yöresi bakırcılığı "dövme çekic" tekniği ile diğerlerinden ayrılmaktadır.

• Keçecilik, koyun yünlerinin beze serilip dürüldükten sonra, belli bir sıcaklıkta sıkıştırılmasıyla elde edilen bir yaygı yada kumaş türüdür. Yüzyıllardan beri Urfa' da sürdürülmekte olan bu geleneksel sanatı günümüzde de Keçeci Pazarı' ndaki dükkanlarda ve barutçu Hanı' nda sürdürülmektedir.

• Abacılık, el mekikli cülha tezgahında deve yününden dokunan ve elbise üzerine giyilen bol giysidir. Kürkü andıran bu giysiler günümüzde pek kullanılmadığından unutulmaya yüz tutmuş el sanatları arasındadır.

• Kazazlık, ipek ipliğinin elle bükülerek işlenmesine verilen isim olan kazazlık, yaklaşık yüz yıl önce Urfa ve yakın çevresinde önemli bir sektör olmuştur. Günümüzde turistik ürünler veren az sayıda temsilcisi kalmıştır.

Ağaç Oymacılığı, Şanlıurfa' daki tarihi evlerin kapı, pencere, dolap kapaklarına ve sandık yada ayna gibi eşyalara bakıldığında, ağaç oymacılığın yörede çok eski ve parlak bir geçmişe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Şanlıurfa' da "İnce Neccarlar" ve "Kaba Neccarlar" olmak üzere iki ayrı grupta yürütülen marangozluk zanaatı, eskiden Neccar Pazarı ve Karameydan mevkiinde sürdürülürken, bu gün unutulmaya yüz tutmuş durumdadır.

- Taş İşçiliği, Şanlıurfa ve çevresinde ahşap malzemenin sınırlı oluşu, taşın mimaride hakim malzeme olarak kullanılmasına neden olmuştur. Kolay işlenen, halk arasında "havara daşı" olarak adlandırılan taş malzeme, tarih boyunca Şanlıurfa yapılarında rahatlıkla kullanılmıştır. Yapılarda kullanılan bu taşın işlemeye elverişli olması, yöre mimarisinde de zengin bir taş süsleme geleneğini doğurmuştur.

MUTFAĞI

- Şanlıurfa mutfağının belirleyici malzemesi bulgurdur. Kentin mutfağında et de önemli bir yer tutar. Çeşitli köfteler yanında sebze ve etli yemekler, bol yeşillik ve ayran ile tüketilen kebablar ve pilavlar yöre mutfağı oluşturur. İso ve nar ekşisi Şanlıurfa yemeklerine özgün tadını kazandıran çeşni malzemelerindendir. Yemeklerinin ve tatlılarının bazıları; çağla kebabı, soğan kebabı, bulgur pilavı, şıllık tatlısı, katmer, kadayıf, baklava, küncülü akıt ve şire' dir.

YAPMADAN DÖNME

- Çiğ köfte yemeden, Harran' ı görmeden, Urfa kahvesi Mirra' yı içmeden,

Atatürk Barajı' nı, Balıklı Gölü gezmeden Kelaynakları gözlemeden, Kapalı Çarşı' da alışveriş yapmadan dönmeli.

Kaynak: GAP Eylem Planı İletişim ve Tanıtım Projesi tarafından hazırlanan "GAP GEZİ REHBERİ-2"

FOTOĞRAFLARLA GAP TEYAP

FOTOĞRAFLARLA GAP TEYAP

FOTOĞRAFLARLA GAP TEYAP

FOTOĞRAFLARLA GAP TEYAP

**Birleşeceğiz... Çalışacağız...
Üreteceğiz... Kazanacağız...**

**Gelin birlik olalım,
güçlü örgüt, güçlü tarım.**

T.C. Kalkınma Bakanlığı
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

**Bilgi ve becerilerinizi artırmak için
tüm desteğimizle sizinleyiz.**

GAP
TEYAP
TARIMSAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ

www.gapteyap.org

Suyun değerli! İç, sula, tüket, İsraf etme, dikkat et!

T.C. Kalkınma Bakanlığı
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

**Bilgi ve becerilerinizi artırmak için
tüm desteğimizle sizinleyiz.**

www.gapteyap.org

GAP
TEYAP
TARIMBAL EĞİTİM VE YAYIM PROJESİ

T:+90 414 34 79759 Dahili 3315
www.gapteyap.org